

Colloquial Mongolian

An Introductory Intensive Course

Jugderiin Lubsangdorji, Jaroslav Vacek

Supplement compiled with the help of
Zdeněk Štěbeták, M.A.

Charles University in Prague, Philosophical Faculty
Institute of South and Central Asian Studies,
Seminar of Mongolian Studies
2004

The publication of this textbook was financially supported by the Grant Agency of the Czech Republic as a part of the grant No. 405/02/0820 "Ehno-linguistic and sociolinguistic aspects of communication in Mongolian and their practical application", a project of the Institute of South and Central Asian Studies, Philosophical Faculty, Charles University.

Reviewed by Prof. Dr. Ts. Shagdarsürüng
and Assoc. Prof. Dr. B. Sarantuya
from the National University of Mongolia.
Published by Nakladatelství TRITON
in Prague in the year 2004.
1st edition.
Designed by Václav Sinevič, Studio Marvil
Typeset Studio Marvil, s. r. o.

© J. Lubsangdorji and Jaroslav Vacek 2004

ISBN 80-7254-608-2

Агуулга

Contents

Introduction | vii

Abbreviations | viii

Толь | 1

Vocabulary

Нэмэлт үг, холбоо үг | 21

Additional Words and Phrases

«Орчуулах»-ын хариу | 35

Key to translations into Mongolian

Эгшиг зохицох ёсны хүснэгт | 45

Table of vowel harmony

Үйл үгийн нөхцөлийн орлого | 47

Tables of Verb Classes

Хэл зүйн нэр томъёоны хэлхээс | 53

Index of Grammatical Terms

Бүтээвэр, хэлзүйжсэн үг, сул үгийн хэлхээс | 57

Index of morphemes and grammatical words and particles

Чухалтай ном зүй | 61

Select Bibliography

Introduction

This Supplement is intended to help students when learning according to our textbook. We start with a full list of the Vocabulary of the lessons arranged alphabetically, then follow Additional words and phrases related to the topics of the individual lessons (beginning from Lesson 3). The fourth part contains a key to the translations into Mongolian. Next follow three tables, viz. a Table of vowel harmony and two complementary Tables of the verb classes, which may help in the correct formation of the individual grammatical forms (especially converbs, but also other forms). The grammatical index includes two lists, a list of names of grammatical forms and a list of morphemes, grammatical words and particles, which should help with cross-referencing. Finally we add a short list of select bibliography of grammars, textbooks and dictionaries to be used for further study.

We should like to thank Mr. Zdeněk Štěbeták, M.A., for offering us invaluable technical help in compiling this Supplement and particularly for the alphabetic arrangement of the vocabulary and for making the excerpts for the grammatical indexes.

Authors

Abbreviations

Abl.	ablative
adj.	adjective
adv.	adverb
Acc.	accusative
D.-L.	dative locative
excl.	exclusive
G.	genitive
honor.	honorific
incl.	inclusive
Instr.	instrumental
Nom.	nominative
pcl.	particle
pl.	plural
post.	postposition
sing.	singular
Soc.	sociative
Voc.	vocative

Verb classes (in vocabulary and grammar)

Г + a number   consonant class (= гийгүүлэгч)

Э + a number   vowel class (= эгшиг)

This vocabulary lists words as they appear in the individual lessons (the number of the respective lesson is in brackets). Polysemic forms are mostly numbered in the same manner as it is done in the Mongolian-English Dictionary by Gombojab Hangin (1986). Asterisks after verb forms indicate exceptions from the expected form of the respective verbal class.

A

аа тийм үү? oh, is that so? (4)
 аав (= ав) father (4)
 аажимдаа slowly, gradually (13)
 аарц (ан) curds from sour milk (6)
 ааш character, temperament, manners (13)
 ааштай having a certain character; ill-tempered, ill-mannered (13)
 ав- (Г5) (авч, авах, авна) to take, to buy; to receive (from; with Abl.) (4)
 аваач- (Э2.3) (аваачиж, аваачих, аваачна) to remove, carry away (12)
 авгай married woman; wife (coll.) (4)
 аврага, аварга champion (10)
 автомат (нийтийн) утас telephone booth (15)
 авхуул- (Г1) (авхуулж, авхуулах, авхуулна) to have s.th. taken, removed (11)
 авчир- (Э2.4) (авчирч*, авчрах, авчирна) to bring (4)
 авьяас talent, gift (8)
 агаар air, atmosphere (10)
 аж ахуй economy (13)
 ажил work, job (3)
 ажил явуул- to do work, perform work (office jargon) (14)
 ажилчин worker (4)
 айл family; household; group of yurts (4)
 айлга- (Э2.1) (айлгаж, айлгах, айлгана) to frighten, scare (12)
 айлтга- (Э2.1) (айлтгаж, айлтгах, айлтгана) to speak respectfully (13)
 академи Academy (15)
 албаргүй (it is) not necessary (15)

албан газар office; authority (also: official building) (15)
 албатай (it is) necessary (15)
 алга is not; no; there is no(t) (7)
 алга (н) palm of hand (9)
 алга таш- (Э2.3) (ташиж, таших, ташина) to clap one's hands, applaud (9)
 алдаа (н) mistake, error (9)
 алдар name (honor.); fame (2)
 алт (ан) gold (10)
 алчуур cloth, scarf; duster (1)
 аль зэрэг (to) what degree (2)
 аль хир (хэр) (to) what degree (2)
 аль хэдийн(ээ) long ago (15)
 аль which (2)
 ам (ан) mouth; mountain pass, narrow mountain valley (6)
 амар- (Э2.4) (амарч*, амрах, амарна) to rest, to relax (4)
 амар peace, quiet; well-being, good health; leisure (13)
 амархан easy, simple; easily (2)
 амбаар storeroom (15)
 амбулатори out-patients clinic (11)
 амгалан peace; well-being (13)
 амгаланг айлтга- (Э2.1) salute respectfully, send greetings (also through s. o.) (13)
 америк America, American (2)
 амжилт success (10)
 амны алчуур serviette (6)
 амралт vacation, leave; rest, relaxation; spa (5)
 амрыг айлтга- (Э2.1) to greet (13)
 амрыг эр- (Э2.1) (эрж, эрэх, эрнэ) to greet (13)

амьдар- (Э2.4) (амьдарч*, амьдрах, амьдарна) to live (4)
 амьдрал life (9)
 амьсгал- (Э2.4) (амьсгалж, амьсгалах, амьсгална) to breathe (11)
 амьтан animal, living creature (9)
 анагаах ухаан science of medicine; medicine (14)
 ангай- (Э1) (ангайж, ангайх, ангайна) to open (the mouth) (11)
 анги class; group (1); part (of a film) (9)
 англи English (2)
 анх (удаа) (for) the first time (10)
 анхаар- (Э2.4) (анхаарч*, анхаарах, анхаарна) to pay attention, bear in mind (12)
 ар back, rear (12)
 арай barely, scarcely; not quite; not yet (+ neg.) (12)
 ард (G.) at the back side of; to the north of (15)
 ард people (the masses) (8)
 ард түмэн people; the masses (9)
 ардын зураач national artist (painter) (8)
 арьс (ан) skin (11)
 арьстан race; "having the skin (white, black etc.)" (11)
 асуу- (Э1) (асууж, асуух, асууна) to ask (4)
 асуулт question (1)
 атлетик athletics (10)
 ах elder brother (4)
 ах дүү brothers and sisters (4)
 ахлагч foreman, team leader (10)
 ач grandson, granddaughter (son's child) (4)
 ач охин granddaughter (4)
 ачаар (G.) thanks to, owing to (14)
 ашгүй quite good, excellent (13)
 ашигла- (Э 2.1) (ашиглаж, ашиглах, ашиглана) to utilize, make use of (14)
 аяга (н) cup, bowl (3)
 аялгуу (н) melody, (also: pronunciation) (9)
 аятайхан agreeable, pleasant, nice (3)

Б

баарман barman, waiter (15)
 бар sports team (10)
 бага small, little (4)
 багад- 1. (Г4) (багадаж*, багадах, багадна) to be small (7)
 багад- 2. (Э2.2) (багадаж, багадах, багадна) to be too small or little (7)
 багасга- (Э2.1) (багасгаж, багасгах, багасгана) to make smaller (12)

багш teacher (1)
 бай- 1. (Э1) (байж, байх, байна) to be, to exist (1)
 бай- 2. (Э1) (байж, байх, байна) to stop, cease (15)
 байгалийн natural (8)
 байгаль nature (8)
 байгуулга, байгууллага organisation, institution (15)
 байнга permanent(ly), regular(ly) (12)
 байр (ан) flat, apartment; residence (2)
 байр эзэл- (Э2.4) (эзэлж, эзлэх, эзэлнэ) to win a place (10)
 байрла- (Э2.1) (байрлаж, байрлах, байрлана) to occupy (a place) (10)
 байтугай not to mention...; let alone... (6)
 байцгаа- (Э1) to be (about more individuals) (2)
 байшин (г) building, house (3)
 банш (ин) meat dumpling (6)
 бар (баар) bar (6)
 бараа (н) goods, merchandize (7)
 бараг almost, nearly (5)
 барилга building (i.e. house); construction (7)
 баримтат documentary (9)
 баруун right (hand, leg) (10)
 барь- (Э2.4) (барьж, барих, барина) to hold in the hand, grasp, seize (6)
 бас also, too; still (1)
 батал- (Э 2.4) (баталж, батлах, батална) to confirm (14)
 баян rich (13)
 баяр festivity, celebration; joy (10)
 баярла- (Э2.1) (баярлаж, баярлах, баярлана) to be glad or happy; to be thankful to (with Dat.-Loc.) (6)
 баярлалаа thank (you)! (3)
 баяртай бай- to be happy, glad (9)
 баяртай good-bye (3)
 бид (эн) we (1)
 бие body; health (3)
 бие засах газар toilet, W.C. (3)
 биений тамир sport, physical training (10)
 биений тамирын ордон sports palace (10)
 биз дээ is it not? (8)
 бий is, are, exist(s) (1)
 билет ticket (8)
 битгий (= битий) don't (prohibitive negative particle before imperative) (4)
 битүү firmly closed, shut (also about full nose) (11)
 битүүр- (Э2.4) (битүүрч*, битүүрэх, битүүрнэ) to be closed, obstructed, stopped up (11)

бич- (Э2.3) (бичиж, бичих, бичнэ) to write (5)
бичвэр text (1)
бичгийн машин typewriter (12)
бичгийн ширээ (н) (writing) desk (3)
бичиг writing, script (3)
бичүүл- (Г1) (бичүүлж, бичүүлэх, бичүүлнэ) to have s.th. written (11)
биш not (1)
богино short (2)
богиновтор rather short (12)
богинод- 1. (Г4) (богинодож**, богинодох, богинодно) to be short (7)
богинод- 2. (Э2.2) (богинодож, богинодох, богинодно) to be too short (7)
бод- (Э2.2) (бодож, бодох, бодно) to think, reflect (9)
бокс boxing (10)
бол- (Г1) (болж, болох, болно) to become, to be (4)
бол particle used after the foregrounded subject (6)
болго- (Э2.1) (болгож, болгох, болгоно) to make or turn s.th. into s.th. (12)
болгон (encl.) each, every (9)
боловсор- (Э2.4) (боловсорч*, боловсрох, боловсорно) to ripen (13)
боловсрол education; training (8)
боловсрол олго- (Э1) (олгож, олгох, олгоно) to provide education (14)
боловч though (6)
бололтой possibly, very likely (15)
болон and (lit. 'having become') (9)
болохоор because (6)
боль- (Э2.4) (больж, болих, болино) to stop doing something (15)
боов (он) pastry, cake (7)
бороо (н) rain (13)
бос- (Г3) (босч, босож**, босох, босно) to get up; to rise (5)
бөглө- (Э2.1) (бөглөж, бөглөх, бөглөнө) to fill (the tooth) (11)
бөгөөд and (lit. 'having become') (9)
бөгсөн бие lower part of the body (10)
бөмбөг (өн) ball (10)
бөөр (өн) kidney (11)
бөөрөнцөг the shot (for shot put) (10)
бөх wrestler; strong, robust (10)
буд- (Э2.2) (будаж, будах, будна) to paint, dye (12)
будaa (н) grain; semolina (6)
буйдан divan (3)
булчин muscle (10)
буруу wrong; error, mistake (10)

бурхан 1. the Buddha; 2. a statue of the Buddha; 3. a deity (15)
бус (following the qualified word) not; (is) not (14)
бусад the others, the rest; excepting, besides (Abl.) (8)
бутархай crumbled, crushed; small change (money) (7)
буу- (Э1) (бууж, буух, бууна) to descend, dismount (horse) get off (bus etc.) (15)
буудал stop, place of stopping, station (bus, tram); landing (2)
бууз (ан) a kind of steamed meat dumpling (6)
буулга- (Э2.1) (буулгаж, буулгах, буулгана) to let down, cause to come down; to lower; to unload (12)
буур- (Э2.4) (буурч*, буурах, буурна) to diminish, decline (11)
буц- (Э2.2) (буцаж, буцах, буцна) to go back, return (9)
буцал- (Г1) (буцалж, буцлах, буцална) to boil (6)
бушуу(хан) (rather) quick(ly), rapid(ly) (15)
бүгд all, everybody; in all (5)
бүгд найрамдах улс republic (15)
бүтчим sultriness; sultry (13)
бүдүүн large, big; gross, rough (11)
бүдүүн гэдэс large intestines (11)
бүжиг dance (9)
бүжгийн жүжиг ballet (9)
бүжигчин ballet dancer; dance (9)
бүл (гэр бүл) family, members of a family (4)
бүр each, every (encl.) (3)
бүрэн all, everything; complete(ly), full(y) (2)
бүрэн бус incomplete (14)
бүсгүй young woman (4)
бүстэй man, male (used as attribute) (4)
бүт- (Э2.2) (бүтэж, бүтэх, бүтнэ) to consist of, be made up of (11)
бүтэн whole, complete (5)
бүтэн сайн өдөр Sunday (5)
бүтээл product, work, creation (8)
бүтээлэг covering; bedspread (3)
бүх all, whole (11)
бүхэлдээ in total, completely, as a whole (15)
бүхэн (encl.) all, each (9)
бэ? interrogative particle (1)
бэлтгэ- (Э2.1) (бэлтгэж, бэлтгэх, бэлтгэнэ) to prepare (10)
бэлтгэл preparation (10)
бэлхүүс (эн) waist (11)
бэлчээр pasture, grazing grounds (13)
бэлэг 1. gift, present
бэлэг дурсгал souvenir, small present (7)

бэлэн ready, prepared (7)
бэх ink (3)

В

вэ? interrogative particle (1)

Г

гадаа (adv.) outside (4)
гадаад foreign; abroad (8)
гадна (Abl.) apart from, besides (11)
газар place, locality; earth, land; office (3)
газар дэлхий the world, earth (13)
гайгүй not (too) bad, tolerable; tolerably (11)
гайхалтай wonderful, astonishing (9)
гайхамшигтай marvelous, admirable (8)
гал fire (3)
гал зуух (ан) stove, fireplace (3)
гал зуухны өрөө (н) kitchen (3)
гал тогоо (н) stove, fireplace (3)
галт тэрэг train (14)
ганц alone; single, lonely; singular, only (8)
ганцаараа alone, solitarily (4)
гар- (Г2) (гарч, гарах, гарна) to go out,
to leave (4); to appear (goods in shops) (7)
гар hand (5)
гар бөмбөг (өн) volleyball (10)
гарга- (Э2.1) (гаргаж, гаргах, гаргана)
to make out, distinguish (8); to take out,
release (11)
гариг (гарар) day of the week; planet (5)
гарын үсэг signature (8)
гашуун bitter (11)
герман German (2)
гимнастик gymnastics (10)
гоёл чимэглэл adornments, costume
jewelry, decoration (7)
гоёчил- (Э2.4) (гоёчилж, гоёчлох,
гоёчилно) idealize, paint in glowing
colours (9)
гол 1. river (2)
гол 2.a centre, middle, (core, nucleus; the
aorta) (9)
гол 2.b axle, axleshaft; spindle (12)
гол 2.c main, chief, central, pivotal,
essential (9)
голдуу mainly, chiefly (6)
голын суудал a seat in the middle (9)
грамм gram (7)
гуай Mr., Mrs. (honor.) (4)
гуанз (ан) canteen; restaurant (6)
гудамж (ин) street, lane (7)

гулга- (Э2.1) (гулгаж, гулгах, гулгана)
to glide; to skate (10)
гулгалт (уран гулгалт) skating (figure
skating) (10)
гурав (гурван) three (1)
гурил flour; noodles (6)
гутал shoe(s), boot(s) (7)
гүй- (Э1) (гүйж, гүйх, гүйнэ) to run (10)
гүйлт run, race (10)
гүүр bridge (15)
гэ- (гэдэг) to say, speak (which is called) (2)
гэвч but; however (1)
гэвчиг (= гэвч) but, however (9)
гэгдсэн the so-called (15)
гэдэс (эн) stomach, abdomen; intestines (11)
гэмтэл damage, injury; defect; section of
injuries (11)
гэр the Mongolian yurt; a dwelling place (3)
гэр бүл family, family members (4)
гэрчилгээ certificate, (school) report (14)
гэрэл light, a beam of light (7); X-ray
apparatus (11)
гэрэл зураг photograph (7)
гэх мэт (г.м.) and so on; etc. (1)
гэхдээ but, however (9)

Д

даа4 an emphatic particle (4)
даавуу (н) cloth, textile (3)
даалгавар task; homework (4)
даам draughts (10)
даан ч (дан ч) unfortunately,
I am afraid... (9)
даар- (Э2.4) (даарч*, даарах, даарна)
to feel cold, shiver (13)
давс (ан) salt (6)
давсар urinary bladder (11)
давт- (Э2.2) (давтаж, давтах, давтана)
to repeat (5)
давхар storey, floor (3)
дагуу (G.) according to (11); along,
alongside of (15)
дадлага praxis (13)
дайралд- (Э2.2) (дайралдаж, дайралдах,
дайралдана) to encounter, run into one
another (7)
далай sea, ocean (15)
дамжаа (н) = курс class, course (4)
дампуур- (Э2.4) (дампуурч*, дампуурах,
дампуурна) to go bankrupt (15)
данх (ан) teapot (6)
дар- (Э2.4) (дарж, дарах, дарна) to press
down, squeeze; oppress (12)

дараа (G.) after (5)
дараа (r) next, following; afterwards, later (6)
дараа нь afterwards, then (4)
дараагаар нь afterwards, then (4)
даралт (ан) pressure (11)
дарга chief, director, manager (14)
дастгалжуулагч coach, trainer (10)
дахиад, дахин again, anew (8)
диван [= буйдан] divan (3)
диплом diploma (14)
дипломын зохиол / ажил thesis (e.g. for M.A.) (14)
долоо хоног week (5)
доод lower, bottom, subordinate (7)
дор [= доор] (G.) below, under (3)
дотор (G.) inside, within (3); in the course of (8)
дотрын эмч internist (11)
дөрвөлжин square (geom. form); rectangular (12)
дөрөв (дөрвөн) four (1)
драмын театр dramatic theatre (9)
дугаар number (3)
дугаар / дүгээр (-р) suffix of ordinal number (1)
дугуй envelope (7)
дугуй bicycle; wheel (10)
дулаан (дулаахан) warm (1)
дулаар- (Э2.4) (дулаарч*, дулаарах, дулаарна) to warm up (weather) (13)
дулаац- (Э2.2) (дулаацлж, дулаацах, дулаацна) to warm oneself (e.g. by the fire - галд) (13)
дунд (G.) in the middle, between, among (7)
дунд middle, medium (2)
дундаж average; (middle size) (13)
дурд- (Э2.2) (дурдаж, дурдах, дурдана) to mention (9)
дурсгал memory, souvenir (7)
дуртай / дургүй liking, willing(ly) / dislike, unwilling(ness), unwillingly (6)
дутуу insufficient, incomplete; missing, short of (5)
дуу (и) song (9); thunder; (sound, noise) (13)
дуу хураагуур (магнитфон) tape recorder (12)
дууд- (Э2.2) (дуудаж, дуудах, дуудна) to call; summon (11)
дуун- (Э2.4) (дуулж, дуулах, дуулна) to sing; to hear (9)
дуурь opera (9)
дуус- (Г3) (дуусч, дуусах, дуусна) to finish, to stop (4)
дуучин singer (9)
дух forehead (10)

дүн (r) mark (at school); sum, total (14)
дүрслэх урлаг fine arts (8)
дүү younger brother or sister (4)
дэвтэр exercise-book, copybook (1)
дэлгүүр shop, store, market (7)
дэлгэр- (Э2.4) (дэлгэрч*, дэлгэрэх, дэлгэрнэ) to spread, develop (10)
дэлгэц (эн) movie screen (9)
дэлхий earth, world (9, 13)
дэр (эн) pillow, pad (3)
дэргэд (G.) at, by, near, by the side of (3)
дээд upper, superior, highest (2)
дээл Mongolian long coat (7)
дээр (G.) on, upon, on top of (3)
дээр better; superior (7)
дээш (G.) above, higher than; up(wards) (15)
дээш (ээ) up(wards) (7)

Е

ер нь generally, in general (6)
ердийн [jördi:n] general, ordinary (2)
ерийн, ердийн ordinary, black-and-white (photograph) (12)
ерөнхийлөгч president (15)
ерөөл (good) wishes (14)
есөн зуун хорь (920) nine hundred and twenty (6)

Ё

ёстой 1. real, proper (9)
ёстой 2. obliged to (after future verbal noun) (8)

Ж

жаахан little, small; a little, a few (2)
жижиг small, little (2)
жижиг бараа (и) small articles; fancy goods; haberdasher's (7)
жижүүр porter, gate-keeper; person on duty (7)
жил year (2)
жимс (эн) fruit (6)
жимсний ундаа (coll. variant: **жимсийн ундаа**) fruit juice, lemonade (6)
жин (hot) water bottle (халуун жин) (11)
жишүү slanting, oblique; obliquely (12)
жишээ нь for example (8)
жишээлбэл for example (9)
жолооч driver (4)

жор medical prescription, recipe (11)
 жорлон (r) latrine, toilet (3)
 журам rules, order, principle (14)
 жүжиг play (in theatre) (9)
 жүжигчин actor, actress (9)

З

за, заа well, all right; yes (3)
 заавал for certain, must (9)
 зав free time (5)
 завгүй (having) no time, busy (5)
 завсарл- (Э2.1) (завсарлаж, завсарлах, завсарлана) to interrupt, make a break (5)
 завсарлага intermission, break (5)
 зайтай (to be) free, (to have) free time (5)
 загас (ан) fish (6)
 загвар pattern, mold; form; model (8)
 задал- (Э2.4) (задалж, задлах, задална) to dismantle (an instrument) (12)
 задгай мөнгө loose change (7)
 зай space, gap, interval (11)
 зайтай having space, distant (11)
 залуу young (2); young man, youth (4)
 зам way, path (7)
 зан heel (of a shoe) (12)
 зар- (Э2.4) (зарж, зарах, зарна) to sell (7)
 зарим some, a certain (8)
 заримдаа sometimes (5)
 зарлал poster; announcement (9)
 зарлам / реклам advertisement (7)
 зарламд- (рекламд-) (Э2.2) (зарламдаж, зарламдах, зарламдана) to advertise (7)
 зас- (Э2.5) (засаж, засах, засна) to repair, fix, improve (3)
 засар administration; authority, government (9)
 засвар repair(s) (12)
 засварчин repairman (12)
 засгийн газар government office, the seat of government (15)
 засуул- (Г1) (засуулж, засуулах, засуулна) to have s.th. repaired (12)
 зах (ан) 1. edge, border, outskirts, suburb; collar (12)
 зах 2. market (7)
 захал- (Э2.4) (захалж, захилах, захиална) to cut into shape (hair); trim (12)
 захиа (н), захидал letter (7)
 захиал- (Э2.4) (захиалж, захиалах, захиална) to order, place an order (6)
 захиалга subscription, order (8)
 захиргаа (н) administration, management (15)
 зогс- (Э2.5) (зогсож, зогсох, зогсоно) to stop, come to a halt (15)
 зоогло- (Э2.1) (зооглож, зооглох, зооглоно) to eat, drink (honor.) (9)
 зохио- (Э1) (зохиож, зохиох, зохионо) to compose, write (8)
 зохиол writing, literary creation (8)
 зохь- (Э2.3) (зохиж, зохих, зохино) to fit, suit (dress etc.) (7)
 зочид буудал hotel (2)
 зочин, зочид guest(s) (2)
 зочны өрөө (н) drawing room (3)
 зөв correct(ly), proper(ly) (3)
 зөвхөн only, just (5)
 зөвшөөр- (Э2.4) (зөвшөөрч*, зөвшөөрөх, зөвшөөрнө) to approve, permit, agree to (11)
 зөр- (Э2.4) (зөрж, зөрөх, зөрнө) to pass by, go past; to be at variance (15)
 зун summer; in summer (9)
 зур- (Э2.4) (зурж, зурах, зурна) to draw, paint (8)
 зураач painter (8)
 зураг picture, painting (3)
 зурагт радио / телевиз television (3)
 зурагчин photographer (12)
 зүс- (Э2.5) (зүсаж, зүсах, зүсна) to pass the summer (13)
 зуслан (r) summer camp; summer cottage (13)
 зуух (ан) stove (3)
 зүтээр ordinary, common; 'quite all right'; free, gratis (3)
 зүйл item, article; kind, sort; category (11)
 зүйтэй proper, right, correct(ly) (10)
 зүлэг lawn, green meadow (15)
 зүрх (эн) heart (11)
 зүү (н) needle; hand (of a watch) (12)
 зүүн left (hand, leg) (10)
 зэрэг 1.a rank; title; degree (10)
 зэрэг 1.b grade, ranking, level (2); бара зэрэг a little (5)
 зэрэг 2.d and others, and so forth (L2, Gr. 13)
 зэрэгц- (Э2.2) (зэрэгцэж, зэрэгцэх, зэрэгцэнэ) to be parallel to, to be on the same level (15)
 зээ grandson, granddaughter (daughter's child) (4)
 зээрэнцэг discus (10)

И

ид- (Э2.2) (идэж, идэх, иднэ) to eat (5)
 идэжүүх юм (ан) something to drink and eat (7)
 идээ (н) food (6)

ийм such, so; thus (7)
 ийшээ hither, in this direction (3)
 ил захидал postcard (7)
 илбэ [eliv, iliv] magic; sleigh of hand (9)
 илгээлт packet, parcel (7)
 илтгэл report; paper (14)
 илтгэл тавь- (Э 2.4) to read a paper (14)
 илүү too much (many), excessive, extra (8)
 ингэ- (Э2.1) (ингэж, ингэх, ингэнэ) to do
 thus, in this way (8)
 инженер engineer (4)
 инээдэмт (инээдмийн) жүжиг comedy (9)
 ир- (ирэ-, Э2.4) (ирж, ирэх, ирнэ) to come,
 arrive (2)
 их big, large, great; very (2)
 их дэлгүүр department store (7)
 их сургууль University (2)
 ихэнх for the most part (9)

К

кармаа (н) pocket (coll.) (12)
 карт card (11)
 картын өрөө card-index, files (11)
 касс (ан) cash; booking office (7)
 кило [xil], [xel] kilogram (7)
 километр kilometre (2)
 кино (н) cinema; motion picture, film (5)
 кино зохиол screenplay, script (9)
 кино зураг ав- to shoot a film (9)
 кинотеатр cinema (9)
 коллеж college (4)
 коммунист дэглэм communist regime (9)
 компани company (4)
 консерв canned, tinned goods (7)
 концерт concert (9)
 костюм (ан) suit of clothing (12)
 кофе (н) coffee (6)
 курс course, class (4)

Л

л intensifying pcl.; alone, only, just (2)
 лав sure(ly), certain(ly) (15)
 лам lama, a Buddhist monk (8)
 лимбэ flute (9)
 ломбод- (Э2.2) to fill (teeth) (11)
 (ломбодож, ломбодох, ломбодно)

М

магадгүй possibly, perhaps (11)
 май! Here! Take it! Here you are! (7)
 мал cattle, livestock (6)
 малгай hat, cap (7)
 малчин herdsman (4)
 манай our (excl.) (1)
 манж Manchu (14)
 маргааш tomorrow (5)
 марк postage stamp (7)
 март- (Э2.2) (мартаж, маргах, мартана)
 to forget (10)
 мах (ан) meat (5)
 маш very, very much (2)
 машин automobile, car (10)
 машинд- (Э2.2) (машиндаж, машиндах,
 машиндана) to work, cut with
 a machine (12)
 медаль medal (10)
 метр meter (2)
 миний my (1)
 минут minute (5)
 минь (encl.) my (4)
 мод (он) tree; wood, piece of wood (3)
 монгол Mongolian (1)
 морин хуур a string instrument (of the size
 of a cello) (9)
 морь (ин) horse (10)
 мотоспорт motor sport (10)
 мотоцикл motorcycle (10)
 мөн also, again (5); and also (14)
 мөнгө (н) money; silver (6)
 мөнгөний иярав cashier (6)
 мөр (өн) shoulder (10)
 мөрөөд- (Э2.2) (мөрөөдөж, мөрөөдөх,
 мөрөөднө) to long for, miss (15)
 мөс (өн) ice (13)
 музей museum (8)
 муу bad; evil; of poor quality (2)
 мухлаг kiosk (7)
 мэд- (Э2.2) (мэдэж, мэдэх, мэднэ)
 to know, understand; to come to know (2)
 мэдрэл consciousness; feeling (11)
 мэдээ (н) news, information; report,
 message (7)
 мэдээлэл information, report (15)
 мэргэжил specialization (9)
 мэс засал operation (11)
 мэт as, like; such as (10)

рекламд- (зарламд-) (Э2.2) (рекламдаж, рекламдах, рекламда) to advertise (7)
ресторан restaurant (6)
руу / рүү = луу / лүү to, towards (4)

С

саад obstacle; difficulty; disturbance (12)
саарал grey (12)
саатуул- (Г1) (саатуулж, саатуулах, саатуулна) to hinder, deal, prevent; disturb (12)
сав (ан) 2. womb, uterus (11)
сав (ан) 3. vessel, receptacle (3)
сав суулаа (н) utensils (3)
сав угаагч washer, scullery maid (6)
савх (ан) chopsticks (6)
савхи (н) morocco leather made from goatskin; saffian leather (12)
сарсан бөмбөр(өн) basketball (10)
сайд minister (15)
сайн good, fine; well (2)
сайхан nice(ly), beautiful(ly) (2)
салбар branch, section; sector; faculty (14)
салхи (н) wind (11)
салхил- (Э2.4) (салхилж, салхилах, салхилна) to blow (the wind) (13)
салхинд цохиул- to catch cold (in the wind) (11)
сам comb (12)
самар cedar nut (13)
самбар blackboard (1)
самбарын алчуур duster for the blackboard (1)
самна- (Э2.1) (самнаж, самнах, самнана) to comb (12)
сан (postp.) conditional particle (8)
санаа (н) thought, thinking; idea (13)
санаатай intending to (after future verbal noun in -x) (9)
санагд- (Э2.1) (санагдаж, санагдах, санагдана) to seem, appeal to (a person's fancy) (8)
сандал chair (1)
сансар cosmos, material world (name of a cinema) (9)
сантиметр centimetre (2)
сар month (5)
сар (ан) Moon (5)
саруул (саруулхан) clear; light (1)
сахал beard (12)
сая(хан) (quite) recent(ly) (2)
семинарын хичээл seminar (14)
соёл culture (9)

солгой left side of the body; left-handed (person); awkward (10)
солилц- (Э 2.2) (солилцож, солилцох, солилцоно) to exchange (14)
солонгос Korean (2)
соль- (Э2.4) (сольж, солих, солино) to change, exchange, substitute (12)
сонго- (Э2.1) (сонгож, сонгох, сонгоно) to choose, elect, select (12)
сонин interesting; news; newspaper (2)
сонирх- (Э2.2) (сонирхож, сонирхох, сонирхоно) to be interested in (10)
сонос-, сонс- (Г3) (соносч, сонсож**, соносох/сонсох, соносно/сонсоно) to listen (5)
спортын мастер sports master (title) (10)
суварга, суврага stupa, pagoda, tomb (15)
сувилагч nurse (11)
сунгуул- (Г1) (сунгуулж, сунгуулах, сунгуулна) to prolong (a term), postpone (8)
сур- (Г2) (сурч, сурах, сурна) to learn, study (2)
сур leather thong (archer's target) (10)
сурагч pupil (4)
суралц- (Э2) (суралцаж, суралцах, суралцана) to learn, study (in a group) (2)
сурах бичиг textbook (8)
сургалт study, learning (14)
сургалт явуул- to study, perform the study (slightly formal) (14)
сургууль school (1)
сургууль хий- to study; practice, train (10)
сургуультай амьтан performing animals (with training) (9)
сурлага learning, studies (5)
сурлагын дэвтэр (student's) record book (14)
суу- (Э1) (сууж, суух, сууна) to sit; to live (in a place), stay (2)
суудал seat (9)
суулаа (н) bucket, pail (3)
сууц (ан) residence, living quarters (3)
сүм temple, monastery (8)
сүү (н) milk (5) (сүү хөөрүүл - to make milk boil) (5)
сүүл tail; end; last, final (13)
сүүлийн үеийн recent (lit.: of recent time) (9)
сүүлчийн, сүүлийн last, final; the latest, recent (9)
сэдэв theme, topic, subject (8)
сэрээ (н) fork (6)
сэрээ- (Э1) (сэрээж, сэрээх, сэрээнэ) to wake s.o. (12)
сэтгүүл journal, magazine (3)

Т

та (н) you (sg., honor.) (1)
 та нар you (pl.) (1)
 тааз (ан) ceiling (1)
 таар- (Э2.4) (таарч*, таарах, таарна) to fit (dress, size) (7)
 тааруухан not too good, mediocre (10)
 тав (ан) five (1)
 тавар plate (6)
 тавиул- (Г1) (тавиулж, тавиулах, тавиулна) to have s.th. placed, fixed (12)
 тавиур stand, shelf (3)
 тавь- (тави-; Э2.4) (тавьж, тавих, тавина) to put (down); to place (4)
 татт (ан) balcony (3)
 тайван peace, calmness; peaceful, calm (2)
 тайл- (Э2.4) (тайлж, тайлах, тайлна) to undress; untie (11)
 тайлбарла- (Э2.1) (тайлбарлаж, тайлбарлах, тайлбарлана) to explain (8)
 тайлбарлагч excursion guide (8)
 тайр- (Э2.4) (тайрч*, тайрах, тайрна) to cut off, clip (12)
 тайруул- (Г1) (тайруулж, тайруулах, тайруулна) to have s.th. cut (12)
 такси taxi (4)
 тал 1.a steppe, plain; level space (10)
 тал 1.b side, direction, part (7)
 тал 1.c half (7)
 талаар (G.) with regard to, concerning (14)
 талбай (public) square (15)
 талх (ан) bread (6)
 тамир bodily strength, energy (10)
 тамирчин sportsman, athlete (10)
 тамхи (н) [tamix] tobacco; (cigarette) (7)
 танай your (pl.) (1)
 танилц- (Э2.2) (танилцаж, танилцах, танилцана) to get acquainted with (with Soc.) (2)
 танилцуул- (Г1) (танилцуулж, танилцуулах, танилцуулна) to introduce s.o., to acquaint s.o. with (12)
 танхим large hall, auditorium (7)
 танхим (уншлагын т.) hall (reading hall) (8)
 таны your (sg., honor.) (1)
 тань (encl.) your (4)
 тань- (тани-; Э2.4) (таньж, таних, танина) to know, be familiar with (with Acc.) (2)
 тар- (Э2.4) (тарж, тарах, тарна) to end, to finish (5)
 тарар clabbered milk, sour milk (6)
 тариа (н) 1. grain, crop (13)
 тариа (н) 2. injection, inoculation (11)
 тариа хий- (тарь-) to inoculate, inject (11)

тариачин farmer, peasant (4)
 тариул- (Г1) (тариулж, тариулах, тариулна) to get inoculated (11)
 тарь- (Э2.4) (тарьж, тарих, тарина) to sow, plant; inoculate (11)
 тасар section, department; room (3)
 тасалбар (= билет) ticket (8); coupon, receipt (12)
 тахиа (н) hen (6)
 тахлуул- (Г1) (тахлуулж, тахлуулах, тахлуулна) to have (a shoe) soled (12)
 ташаа (н) side; hip joint (12)
 телевиз television (3)
 температур (халуун хүйтэн) temperature (13)
 техникийн их сургууль Technical University (14)
 тийм (ч) so (much) (2)
 тийм (ээ) yes (1)
 товч (ин) 1. button (12)
 товч 2. brief, short; abridged (12)
 товъёр catalogue, register (8)
 тогло- (Э2.1) (тоглож, тоглох, тоглоно) to play (4)
 тоглолт performance (9)
 тоглоом play, game, entertainment (10)
 тогоо (н) kettle (3)
 тогооч cook (6)
 тогт- (Э2.2) (тогтож, тогтох, тогтоно) to settle, stop; decide, agree (9); (about snow) to remain (on the ground) (13)
 тогтоо- (Э1) (тогтоож, тогтоох, тогтооно) to learn by heart (4)
 тодорхой clear, specific, concrete (11)
 тойр- (Э2.4) (тойрч*, тойрох, тойрно) to turn; to go round (15)
 толгой head (10)
 толь (ин) dictionary; mirror (1)
 толь бичиг dictionary (1)
 том big, large, tall (1)
 томд- 1. (Г4) (томдож*, томдох, томдоно) to be big (7)
 томд- 2. (Э2.2) (томдож, томдох, томдоно) to be too big (dress, shoes) (7)
 томхон, томоохон somewhat large, big, larger, fairly large (9)
 тоот number (3)
 тос (он) butter; grease; oil (6); ointment, oil (also for hair) (12)
 тослуул- (Г1) (тослуулж, тослуулах, тослуулна) to smear, apply grease (12)
 тохилор comfortable (9)
 тохой elbow (10)
 төв centre, middle; central (7)
 төвөд, төвд Tibetan (2)

төгрөг (₮) monetary unit (tugrig) (6)
төгс- (Г 3) (төгсч, төгсөх, төгсөнө) to come to an end, finish (14)
төгсгө- (Э 2.1) (төгсгөж, төгсгөх, төгсгөнө) to finish s.th., complete (14)
төдийгүй (postp.) not only (11)
төл newborn young animal (13)
төллүүл- (Г1) (төллүүлж, төллүүлэх, төллүүлнэ) to have (let) cattle produce young (13)
төлөөлөгөө (н) plan (14)
төлөө (G.) for the sake of; in order to (14)
төмөр зам railway (14)
төмс (өн) potato, potatoes (5)
төр- (Э 2.4) (төрж, төрөх, төрнө) to be born (14)
төрөл бүрийн of all kinds (10)
төрөл зүйл assortment, set (10)
төрөл kind, sort, species; birth (10)
тул, тулд (G.) for, for the sake of; in order to (14)
тун very, extremely (2)
тус 1.а the given; this very; this same (14)
тус 2. help, aid, assistance (12)
тус бол- to render assistance, help (12)
тус бүр each, everyone (14)
тус үзүүл- to render assistance, help (12)
тус хүргэ- id. (12)
тусал- (Э2.4) (тусалж, туслах, тусална) to help, aid (11)
тусам each; the more ... the more (13)
тусгай special, particular; separate (14)
тусгүй useless, unnecessary (9)
тусламж help, assistance (11)
тусгай useful (11)
тутам each; the more ... the more (13)
түхай (G.) about, regarding (3)
тушаа- (Э1) (тушааж, тушаах, тушаана) to hand in (money), pay (12)
түлхүүр key; also (= *шифр*) shelf mark, label (8)
түлээ түлш firewood and fuel (pair word) (15)
түм (эн) ten thousand (9)
түргэн quick, rapid (11)
түргэн тусламж ambulance, first aid (11)
түрүүл- (Э2.4) (түрүүлж, түрүүлэх, түрүүлнэ) to be first, win a race (10)
түрх- (Э2.2) (түрхэж, түрхэх, түрхэнэ) to smear, anoint (12)
түү- (Э1) (түүж, түүх, түүнэ) to collect, to pick (fruit) (13)
түүх history (8)
ТҮЦ (түргэн үйлчилгээний цэг) kiosk (quick refreshment) (7)

тэг- (Э2.4) (тэгж, тэгэх, тэгнэ) to do thus, in that manner (3)
тэг zero (11)
тэгвэл then, in that case (6)
тэгээд then (5)
тэд (эн) they (1)
тэмцээн match, competition (10)
тэнгис sea, lake (name of a cinema) (9)
тэнгэр sky, heaven; weather (13)
тэнд there (1)
тэндэх situated there (6)
тэнхим (University) department (8)
тэнцэх to be equal to something (14)
тэр (эн) that (one) (1)
тэрүүний of that, of him (her, it); his, her, its (1)
тэтгэвэр pension; financial assistance (4)
тэтгэвэрт гар- to retire (4)
тэшүүр skates (10)

У

уг нь = ер нь generally speaking (14)
угаа- (Э1) (угааж, угаах, угаана) to wash (5); to develop (a film) (12)
угаагч the one who washes (6)
уд- (Э2.2) (удаж, удах, удна) to last, take time (6)
удаа time, instance; times (after numerals) (9)
удаан slow(ly) (8)
удалгүй before long, soon (6)
удирдаач conductor (in music) (9)
удсангүй before long, soon (6)
улаан red (2)
улирал season, quarter of a year (13)
улс people; country, state (2)
улс төр politics (8)
Улсын Их Хурал the national assembly, Grand Khural (15)
улсын шалгалт state examination (14)
уна- 1. (Э2.1) (унаж, унах, унана) to fall, fall down (12); 2. to ride, mount (a horse, etc.) (13)
унаа (н) saddle animal(s); means of transport (13)
унага- (Э2.1) (унагаж, унагах, унагана) to drop, make fall (12)
унагаа- (Э2.1) (унагааж, унагаах, унагаана) id. (12)
унд (ан), **ундаа** (н) beverage, drink (6)
унт- (Э2.2) (унтаж, унтах, унтана) to sleep, fall asleep (4)
унтагын өрөө (н) bedroom (3)
унтраалга (н) electric switch (1)
унш- (Э2.3) (уншиж, унших, уншина) to read, recite (3)

уншигч reader (8)
 унших reading (1)
 уншлага reading (5)
 уншлагын танхим reading room, hall (8)
 урагшаа to the south (15)
 уралдаан contest, competition, race (10)
 уралдаант шалгалт competition; (public)
 competition (for a post) (14)
 уран зохиол belles letters (8)
 урга- (Э2.1) (ургаж, ургах, ургана)
 to grow, sprout (13)
 ургамал plant, vegetation (13)
 ургац crop, harvest (13)
 урд (Г.) in front of; (south, in the south) (12)
 урд front (direction); south, in the south (15)
 уржигдар the day before yesterday (5)
 урлаг art, craft (8)
 урсгал flow, stream, current (10)
 урт long, length (2)
 уртад- 1. (Г4) (уртаж**, уртах, уртадна)
 to be long (7)
 уртад- 2. (Э2.2) (уртаж, уртах, уртадна)
 to be too long (7)
 уруул lip (10)
 урь- (Э2.4) (урьж, урих, урина) to invite (9)
 урьдчилгаа (н) advanced payment (12)
 ус (ан) water (3)
 усан сан, худаг water reservoir, pool (15)
 усан эм liquid medicine (11)
 утас (ан) thread, wire; telephone (5)
 утсаар ярь- to speak by telephone (5)
 уу- (Э1) (ууж, уух, ууна) to drink (5)
 уу? interrogative particle (1)
 уудам spacious, vast, wide (7)
 уул (ан) mountain (2)
 уулз- (Э2.2) (уулзаж, уулзах, уулзана)
 to meet s. o. (6)
 уулзалт meeting, rendezvous (14)
 уулын спорт mountaineering (10)
 уух юм (ан) something to drink (7)
 уучлаарай excuse me (4)
 уушиг (ин) lungs (11)
 ухаан intellect, reason (8)
 учир- (Э2.4) (учирч*, учрах, учирна)
 to meet, be confronted (12)
 учир reason; (post.) because
 (also учраас) (6)

У

үг (үгс) word(s) (5)
 үгсийн сан vocabulary, lexicology (5)
 үгүй no (1)
 үд noon (5)

үдийн хоол (цай) dinner, lunch (5)
 үдэш evening (less frequent in
 colloquial) (13)
 үдэшлэг evening party (14)
 үдээс өмнө before noon (5)
 үдээс хойш in the afternoon (5)
 үе time, moment, period (9)
 үз- (Э2.2) (үзэж, үзэх, үзнэ) to see, look at;
 to study, read (2)
 үзвэр spectacle, show (9)
 үзүүл- (Г1) (үзүүлж, үзүүлэх, үзүүлнэ)
 to show, demonstrate (7); undergo medical
 check-up (11)
 үзэг pen (1)
 үзэгч, (үзэгчид) spectator, audience,
 (spectators) (9)
 үзэсгэлэн exhibiton (8)
 үзэсгэлэнт(эй) beautiful, handsome;
 scenic (15)
 үйлдвэр industry (9)
 үйлдвэрлэ- (Э2.1) (үйлдвэрлэж,
 үйлдвэрлэх, үйлдвэрлэнэ) to produce,
 manufacture (9)
 үйлчил- (Э2.4) (үйлчилж, үйлчлэх,
 үйлчилнэ) to serve; wait on,
 attend upon (6)
 үйлчилгээ (н) service(s) (12)
 үйлчлэгч serving person; waiter, waitress (6)
 үндэстэн nationality, race (11)
 үнэ (н) price, cost (7)
 үнэг (эн) fox (12)
 үнэмлэх certificate, card, licence (8)
 үнэн truth (8)
 үнэндээ really, in fact, as a matter of fact (13)
 үнэр odour, smell (12)
 үнэртэй ус perfume (12)
 үнэтэй having a certain price, expensive (7)
 үр seed, grain; fruit (13)
 үс (эн) hair (11)
 үсчин barber (12)
 үсэг letter, character; writing (8)
 үү? interrogative particle (1)
 үүд (эн) door (1)
 үүс- (Г 3) (үүсч, үүсэж**, үүсэх, үүснэ)
 to originate, spring from (14)
 үхэр bovine animal (6)

Ф

франц French (2)

хаа (хаана) where (1)
хаа- (Э1) (хааж, хаах, хаана) to close, shut (7)
хаалга (н) door (1)
хаалгач doorkeeper, gateman (14)
хаалттай shut, closed (off) (7)
хаан king (8)
хаанаас whence, from where? (2)
хаанахын(х) of which place (i.e. country, about goods) (7)
хаач- (Э2.3) (хаачиж, хаачих, хаачна) to go where (5)
хааш(аа) where (to); in which direction (4)
хааяа now and then, from time to time (5)
хавар spring (13)
хаварж- (Э2.3) (хаваржиж, хаваржих, хаваржина) to pass the spring (13)
хаваржаа(н) spring quarters of camp (13)
хавь (in the) neighbourhood; near (15)
хагал- (Э2.4) (хагалж, хагалах, хагална) to plough or till the land; (to break, smash) (13)
хагалгаа(н) operation (11)
хагар- (Э2.4) (хагарч*, хагарах, хагарна) to break, fall to pieces (12)
хагас сайн өдөр Saturday (5)
хагас half (5)
хадам аав (хадам эцэг) father-in-law (4)
хадам ээж (хадам эх) mother-in-law (4)
хадлан (г) haymaking (13)
хажуугийн being at the side, next to (7)
хажууд (Г.) at the side of, around (3)
хайл- (Э2.4) (хайлж, хайлах, хайлна) to thaw, melt, dissolve (13)
хайр (хайртай, хайргүй) love (in love; not liking) (10)
хайр, хайр сэтгэл love, affection (9)
хайрцаг small box (7)
хайрцаг [= чемодан] case; box (3)
хайч (ин) scissors (12)
хайчил- (Э2.4) (хайчилж, хайчлах, хайчилна) to cut, shear (12)
халбага (н) spoon (3)
халуун ус (ан) hot water; bath (3)
халуун hot, warm (3); temperature (11)
халуун усны өрөө (н) bathroom (3)
халууны шил thermometer (only when taking human temperature) (11)
халуур- (Э2.4) (халуурч*, халуурах, халуурна) to have a fever (11)
халууц- (Э2.4) (халууцаж, халууцах, халууцна) to feel hot, suffer from the heat (man) (13)

хальс (ан) film (negative); skin; membrane; husk; shell (12)
хамаагүй of no concern, does not matter (11)
хамар nose (10)
хамгаал- (Э 2.4) (хамгаалж, хамгаалах, хамгаална) to defend (also e.g. a thesis), protect (14)
хамгийн of all (in comparison) (7)
хамт together, jointly (6)
хамтлаг ensemble, music band (9)
хамтран together, jointly (14)
хамтын ажиллагаа co-operation (14)
хана (н) wall (1)
ханга- (Э2.1) (хангаж, хангах, хангана) to provide, furnish, supply (12)
хандив charity (present), donation (15)
ханиад (ан) cough, influenza (11)
ханиалга- (Э2.1) (ханиалгаж, ханиалгах, ханиалгана) to cough (11)
ханцуй sleeve (12)
хар- (Э2.4) (харж, харах, харна) to look at, to see (4)
хар а) black; б) unrefined, ordinary, common, secular (2)
хараа (н) vision, sight (11)
харагд- (Э2.4) (харагдаж, харагдах, харагдана) to be seen, visible (12)
харайлт jump(ing), leaping (10)
харандаа (н) pencil (1)
харин but; however (2)
хариу (н) answer (1)
харуул- (Г1) (харуулж, харуулах, харуулна) to show, demonstrate (9)
харь- (хари-; Э2.4) (харьж, харих, харина) to return, to go back (5)
харьц- (Э2.2) (харьцаж, харьцах, харьцана) to have a relation with, connection to (12)
харьцуулал comparison (2)
хасах to reduce, diminish; subtract; minus (13)
хацар cheek (10)
хашаа (н) enclosure, court, yard (13)
хаяг address (7)
хиам sausage (6)
хий- (Э1) (хийж, хийх, хийнэ) to do, make, act (3)
хийд monastery (15)
хийлгэ- (Э2.1) (хийлгэж, хийлгэх, хийлгэнэ) to have s.th. done (11)
хими chemical (12)
хир (хэр) зэрэг how much; to what extent (2)
хир (хэр) how, how much (2)
хичээл lesson; class (1)

ховор rare; scarce (8)
хоёр two (1)
хож- (Э2.3) (хожиж, хожих, хожино) to win (in a game) (10)
хожигд- (Э2.2) (хожигдож, хожигдох, хожигдоно) to loose (10)
хоймор the northern part of the yurt (opposite the entrance) (15)
хойно (G.) after, later; behind; in the north (7)
хойт back, rear; northern (12)
хойш (Abl.) after(wards); backwards (7)
хойшоо to the north (15)
хойшоогоо to one's back side (e.g. turn, look etc.) (15)
хоккей hockey (10)
хөл far (away) (4)
холбогдолтой relating to, on the topic of (8)
холбоо (н) communication(s); also: connection, tie; union, association (14)
холбоо үг phrase (4)
хоно- (Э2.1) (хонож, хонох, хононо) to pass the night (10)
хоног day and night; twenty-four hours (5)
хонь (н) sheep (6)
хоол (он) meal (5)
хоол унд (ан) food and drink (3)
хоолны нэр menu (6)
хоолны цэс menu (6)
хоолой throat (10)
хооронд between, in between (8)
хороолол district, suburb (15)
хорхойтой бай- (with D.-L.) to be a fan (10)
хорхойтон a fan (10)
хот (он) town, city (2)
хотын захиргаа (н) city administration (15)
хөвөн cotton (12)
хөгж- (Э2.3) (хөгжиж, хөгжих, хөгжинө) to prosper, develop (10)
хөгжим music (5)
хөгжимчин musician (9)
хөгшин advanced in years, old man (woman) (2)
хөдөө (н) country, countryside; rural district (3)
хөл бөмбөг (он) football (10)
хөл ихтэй busy (street) (15)
хөл foot (10)
хөлд- (Э2.2) (хөлдөж, хөлдөх, хөлдөнө) to freeze, be frozen (13)
хөмсөг (он) eyebrow (10)
хөнгөн light (not heavy) (10)
хөндий valley; cavity; hollow (15)
хөнжил blanket; bed cover (3)
хөөр- I. (Э2.4) (хөөрч**, хөөрөх, хөөрнө) to bubble, boil over (6)

хөөрүүл- (Г1) (хөрүүлж, хөөрүүлэх, хөөрүүлнэ) to make boil (milk) (5)
хөтөлбөр programme (9); = *программ* programme, plan (14)
хөх blue (2)
хөшөө (н) monument, stele (15)
хуваарь (цагийн) time-table (8)
хувир- (Г2) (хувирч, хувирах, хувирна) to change (13)
хувцас (ан) clothes, dress (3)
хувцасны шүүтээ(н) wardrobe (3)
хувь copy (8)
хувьсгал revolution (8)
хугар- (Э2.4) (хугарч*, хугарах, хугарна) for long objects to break (in two pieces) (12)
хугацаа (н) time limit, deadline (8)
худалд- (Э2.2) (худалдаж, худалдах, худалдана) to sell (7)
худалдагч seller; shop assistant (7)
худалдаж ав- to buy (7)
хур precipitation, rain or snow (13)
хураа- (Э1) (хурааж, хураах, хураана) to collect, harvest (13)
хураалга- (Э2.1) (хураалгаж, хураалгах, хураалгана) to pay, give payment (12)
хурал meeting, session (14)
хуруу (н) finger (10)
хус- (Э2.5) (хусаж, хусах, хусна) to shave (12)
хутга (н) knife (6)
хуудас (ан) sheet of paper; page (8)
хууз whiskers (12)
хуур- (Э2.4) (хуурч**, хуурах, хуурна) to fry, roast, grill (6)
хуурай dry (11)
хуурга (н) chopped up and fried meat (6)
хуучин old, ancient (2)
хуушуур fried meat pie (6)
хүзүү (н) neck (10)
хүйтэн cold, frost, cool (13)
хүйтэр- (Э2.4) (хүйтэрч*, хүйтрэх, хүйтэрнэ) to cool off, become cold (13)
хүлээн ав- to receive, accept (7)
хүлээн авагч (radio) receiver (3)
хүмүүжил education (14)
хүмүүнлэг humanities (14)
хүн man (1)
хүнд heavy, difficult (10)
хүндэтгэлтэй respectful(ly) (2)
хүнс (эн) victuals; food (7)
хүнсний food (attrib.), related to food (13)
хүнсний дэлгүүр grocery, food store (15)
хүнтэй / хүнгүй occupied / free (6)
хүр- (Г2) (хүрч, хүрэх, хүрнэ) to reach, arrive at (11); to amount to (15)

хүргэ- (Э2.1) (хүртэж, хүргэх, хүргэнэ)
to send, deliver (12)
хүртэл (Acc.) till, until (5)
хүрэл bronze (10)
хүрэн brown (2)
хүрээ (н) enclosure; yard; monastery (15)
хүрээлэн (r) garden; institute (10)
хүс- (Э2.5) (хүсэж, хүсэх, хүснэ) to wish,
desire (8)
хүү son (4)
хүүе hi, hey (8)
хүүхдийн өрөө (н) kids' room (3)
хүүхэд child (3)
хүүхэлдэй puppet, doll (9)
хүүхэлдэйн театр puppet theatre (9)
хүүхэн girl; woman (8)
хүч (нн) strength, power (10)
хүчтэй strong (10)
хэвлэ- (Э2.1) (хэвлэж, хэвлэх, хэвлэнэ)
to print, publish (15)
хэвлэл press, publication; impression (8)
хэвлэлийн газар printing office (15)
хэвт- (Э2.2) (хэвтэж, хэвтэх, хэвтэнэ)
to lie down, lie upon (11)
хэвтүүл- (Г1) (хэвтүүлж, хэвтүүлэх, хэвтүүл-
нэ) to make lie down; put s.o. in bed (11)
хэвээрээ as usual, unchanged (in the
original form) (13)
хэд (эн) how much, how many (1); some,
several (3)
хэддүгээр which number; which on
(in a given order) (2)
хэддэх (хэд дэх) which (day of the week) (5)
хэдийд when (8)
хэдтэй how old (4)
хэдүүл (ээ) how many (people) together;
"with how many" (3)
хэдхэн only a few, a handful (6)
хэзээ when (2)
хэзээ ч any time (8)
хэл- (Э2.4) (хэлж, хэлэх, хэлнэ) to speak,
say, tell (8)
хэл (эн) tongue; language, speech (1)
хэл шинжлэл linguistics (14)
хэлний зүй (хэлзүй, хэл зүй) grammar (5)
хэлц expression, phrase (4)
хэлэлц- (Э 2.2) (хэлэлцэж, хэлэлцэх,
хэлэлцэнэ) to discuss (14)
хэлээ гарга- to stick out one's tongue (11)
хэм (градус) degree (unit of measurement)
(13)
хэмжүүл- (Г1) (хэмжүүлж, хэмжүүлэх,
хэмжүүлнэ) to measure (11)
хэмжээ (н) measure, size (7); standard,
extent (12)

хэн who (1)
хэн хэн who all (1)
хэний whose (1)
хэрвээ / хэрэн if (8)
хэрэг matter, affair (7)
хэрэглэ- (Э2.1) (хэрэглэж, хэрэглэх,
хэрэглэнэ) to use, apply (11)
хэрэглэл need; equipment; utensil (3)
хэрэгсэл things needed; appliances,
equipment (7)
хэрэгтэй / хэрэгтүй necessary, needed /
not necessary, not needed (6)
хэрэгцээ (н) need(s); necessity (12)
хэсэг part, portion (12)
хэцүү difficulty, hard (2)
хямд cheep, inexpensive (7)
хятад Chinese (2)

Ц

цаана (G.) beyond, yonder, behind (on the
other side then mine) (8)
цаас (ан) paper (3); tugrig (or any other
currency; colloquial) (15)
цаасанд буулга- to copy photographs (12)
цааш (Abt.) farther, beyond, after (8)
цаг hour; time (5); watch; clock (7)
цаг агаар weather (13)
цагаан white (2)
цагаан будаа (н) rice (6)
цагаан хоол vegetarian meal (6)
цагдаа (r) policeman (15)
цагдаагийн газар the police (station) (15)
цагчин watchmaker (12)
цад- (Г4) (цадаж, цадах, цадна) to eat one's
fill, satisfy one's hunger (6)
цай (н*) tea (5)
цамц (ан) shirt (7)
цана ski (10)
цанга- (Э2.1) (цангаж, цангах, цангана)
to be thirsty (6)
цас (ан) snow (13)
цахилгаан 1.a electricity (7)
цахилгаан 1.b lightning (13)
цахилгаан машин electric apparatus,
appliance (12)
цахилгаан станц electric power station (15)
цахилгаан хэрэгсэл electrical appliances (7)
цирк circus (9)
цол title, rank (10)
цонх (он) window (1)
цохиул- (Г1) (цохиулж, цохиулах,
цохиулна) to let hit, beat (11)
цөм all, everything (13)

цомоор(оо) all, everybody (4)
цөөн few, little (10)
цөөхүүн(ээ) few, in a little number (4)
цөс (өн) bile (11)
цөцгий (и) cream (6)
цүг (Soc.) together with, jointly (9)
цуглаан gathering, assembly (14)
цус (ан) blood (11)
цуу (и) vinegar (6)
цүнх (эн) bag, case (1)
цэвэр(хэн) clean, pure (1)
цэвэрлэгч cleaning person (6)
цэвэрлэгээ(н) cleaning (service) (12)
цэлмэг clear, bright, cloudless (13)
цэнгэлдэх хүрээлэн amusement park (10)
цэнхэр light blue, pale blue (11)
цэцэг flower (3)
цэцэрлэг park, garden, flower garden; kindergarten (4)
цээж (ин) chest, breast (10)
цээжил- (Э2.4) (цээжилж, цээжлэх, цээжилнэ) to learn by heart (11)
цээжин бие chest, rib-cage (10)

Ч

ч emphatic or concessive pcl.: even, too, also (2)
чад- (Э2.2) (чадаж, чадах, чадна) to be able (7)
чана- (Э2.1) (чанаж, чанах, чанана) to boil (5)
чанар quality (7)
чанартай (high-)quality (7)
чацуу equal age, same age (4)
чех Czech (2)
чи you (sg., informal) (1)
чиг (= ч) even, too, also (8)
чиг direction; straight (direction) (15)
чиглэ- (Э2.1) (чиглэж, чиглэх, чиглэнэ) to move toward, head toward; to resolve, decide (15)
чиглэл direction, orientation (15)
чиглэлийн такси taxi going along a specific route (15)
чигээр(ээ) straight on (in one's own direction) (15)
чийдэн (r) lamp, light (1)
чимээгүй silent, noiseless (11)
чих (эн) ear (10)
чихэр боов (он) sweetmeat (7)
чихэр sugar; sweet(meat), candy (6)
чуулга ensemble (dance and music) (9)
чухам reality, actuality; exactly (before interrogatives) (12)

Ш

шаардлага demand, requirement (9)
шал (ан) floor (1)
шалга- (Э 2.1) (шалгаж, шалгах, шалгана) to examine (students) (14)
шалгалт examination (14)
шалгаруул- (Г1) (шалгаруулж, шалгаруулах, шалгаруулна) to examine, check, verify; select (10)
шалгуул- (Г1) (шалгуулж, шалгуулах, шалгуулна) to take an examination; undergo a (medical) check-up (11); to undergo an examination (a student) (14)
шанаа (и) cheek(s) (10)
шанз (ан) a musical instrument /with three strings/ (9)
шар- (Э2.4) (шарж, шарах, шарна) to roast (6)
шар yellow (2)
шарла- (Э2.1) (шарлаж, шарлах, шарлана) to become yellow (13)
шарсан roasted (6)
шат (ан) stairs (7)
шат- (Э2.2) (шатаж, шатах, шатна) to burn, to be burned up (8)
шатар chess (10)
шашин religion (15)
шашны эд юм religious objects (15)
шиг like, similar to (9)
шил (эн) glass; bottle (12)
шилбэ (и) shin, shank (10)
шимэгд- (Э2.2) (шимэгдэж, шимэгдэх, шимэгдэнэ) to sublimate (about snow) (13)
шингэл- (Э2.4) (шингэлж, шингэлэх, шингэлнэ) to rarefy, thin ou (hair) (12)
шинжлэл research, investigation (14)
шинжлэх ухаан science (8)
шинэ new (2)
шир (эн) hide, skin (of great cattle) (12)
ширхэг piece (8)
ширээ (и) table (1)
шифр shelf mark, label (8)
шохой chalk (1)
шөл (он) soup (5)
шөнө night (8)
шувуу (и) bird, fowl (13)
шулуун, шулуухан straight, direct (15)
шургуулга (и) drawer (8)
шуудан (r) post office (7)
шуулга- (Э2.4) (шуулгаж, шуулгах, шуулгана) to cut short (hair) (12)
шуурга (и) storm, blizzard (13)
шүд (эн) tooth (11)

шүд ав- to extract a tooth (11)
 шүд авхуул- to have a tooth extracted (11)
 шүдний чигчлүүр toothpick (6)
 шүдний эмч dentist (11)
 шүт- (Э2.2) (шүтэж, шүтэх, шүтнэ)
 to worship, to believe in (15)
 шүү (дээ) emphatic particle (4)
 шүү- (Э 1) (шүүж, шүүх, шүүнэ)
 to examine for a credit, to give a credit (14)
 шүүгч judge; umpire, referee (10)
 шүүгээ (н) wardrobe, chest of drawers (3)
 шүүлгэ- (Э 2.1) (шүүлгэж, шүүлгэх,
 шүүлгэнэ) to pass an examination for a
 credit (14)
 шүүлэг credit (of University courses) (14)
 шүүмжил- (Э 2.4) (шүүмжилж, шүүмжлэх,
 шүүмжилнэ) to criticise, discuss, debate
 (14)

Э

эв harmony, agreement, friendship (13)
 эвгүй inconvenient, inappropriate (12)
 эвдэр- (Э2.4) (эвдэрч*, эвдэрэх, эвдэрнэ)
 to break down, fall to pieces (12)
 эгнээ (н) row (9)
 эгч elder sister (4)
 эд юм object(s), thing(s) (15)
 эдгэр- (Э2.4) (эдгэрч*, эдгэрэх, эдгэрнэ)
 to recover from illness; heal up (11)
 эдгээ- (Э1) (эдгээж, эдгээх, эдгээнэ)
 to cure, heal (11)
 эдийн засаг economy (14)
 эзэл- (Э2.4) (эзэлж, эзлэх, эзэлнэ)
 to occupy, take possession of (10)
 эзэмш- (Э2.3) (эзэмшиж, эзэмших,
 эзэмшинэ) to occupy, take possession of,
 possess (15)
 элс- (Э 2.5) (элсэж, элсэх, элсэнэ) to enrol,
 enlist, join (14)
 элсэлт admission, enrolment (14)
 элсэлтийн шалгалт admission
 examination (14)
 элчин сайд ambassador (15)
 элэг (эн) liver (11)
 эм 1. woman; female (2)
 эм 2. medicine (11)
 эм уу- to take medicine (11)
 эмгэнэлт жүжиг tragedy (9)
 эмийн сан (г) pharmacy, dispensary (11)
 эмийн санч pharmacist (11)
 эмнэлэг hospital; medical treatment;
 medicine a science (11)
 эмч physician, (medical) doctor (4)

эмчил- (Э2.4) (эмчилж, эмчлэх, эмчилнэ)
 to cure, treat medically (11)
 эмчилгээ (н) medical treatment (11)
 эмчлүүл- (Г1) (эмчлүүлж, эмчлүүлэх,
 эмчлүүлнэ) to undergo treatment (by a
 medical doctor, эмчээр) (11)
 эмэг woman ancestor (4)
 эмэг ээж grandmother (4)
 эмэгтэй woman, female (4)
 эмэгтэйчүүд women (13)
 энгийн simple, ordinary (2)
 энд here (1)
 энэ this (one) (1)
 эр- (Э2.1) (эрж, эрэх, эрнэ) to seek, look
 for; to beg, request; to inquire after s.o. (13)
 эр man, male (2)
 эргэ- (Э2.1) (эргэж, эргэх, эргэнэ) to turn,
 revolve, move round (10); to turn or move
 about (15)
 эргэн тойрон (Г.) all around (7)
 эрдэм шинжлээний scientific, research
 (as attribute) (14)
 эрт early (5); former, ancient (10)
 эрүү (н) chin (10)
 эрүүл health; healthy (10)
 эрүүл (мэнд) health; healthy (11)
 эрх 1. right, privilege; authority (14)
 эрхбиш necessarily, inevitably, must (15)
 эрхлэгч manager, director (8)
 эрхтэн organ (of the body) (10)
 эрхэмлэ- (Э2.1) (эрхэмлэж, эрхэмлэх,
 эрхэмлэнэ) to esteem, consider important,
 respect (15)
 эрэг 1. shore, bank, coast (10)
 эрэгтэй man, male (4)
 эс бол (эсвэл) – эс бол (эсвэл) either-or
 (14)
 эсрэг (Г.) against (11)
 эх 1. mother (4)
 эх (эн) 2. beginning; source; origin (14)
 эх зохиол original writing, original
 literature (14)
 эхлээд first(ly) (6)
 эхний initial (9)
 эхнэр wife, consort (honor.) (4)
 эхэл- (Э2.4) (эхэлж, эхлэх, эхэлнэ)
 to begin, to start (5)
 эцсийн буудал final, last stop; terminal (15)
 эцэг father (2)
 эцэг эх parents (4)
 эцэс end, conclusion (15)
 ээ emphasizing particle; cf. тийм (ээ) (1)
 ээж mother (4)

Ю

- юм something; thing (2)
юм уу / юмуу or (6)
юмгүй nothing (2)
юу (н) what (1)
юу юу what all (things) (1)
юу? interrogative particle (1)
юутай with what (2)
юу? interrogative particle (1)

Я

- яа- (Э1) (яаж, яах, яана) to do how, to do
what (interrogative verb) (3)
яагаад why (6)
яагаад гэвэл because (lit.: "if you say
why") (13)
яалга- (Э2.1) (яалгаж, яалгах, яалгана)
to have s.th. done how (12)
яам (ан) ministry; office (e.g. элчин
сайдын я. – embassy) (15)
яамай fine, good (exclamation expressing
satisfaction) (13)
яар- (Э2.4) (яарч, яарах, яарна) to hurry,
hasten (8)
яаралтай hasty, urgent(ly) (11)
яв- (Э2.4) (явж, явах, явна) to go (3)

- явгаар on foot (14)
явган on foot (14)
явуул- (Г1) (явуулж, явуулах, явуулна)
to send, dispatch (7)
яг exact(ly) (7)
ял- (Э2.4) (ялж, ялах, ялна) to conquer,
defeat; win (9)
ялалт victory (9)
ялангуяа especially, particularly (8)
ялгаа (н) difference, distinction (11)
ялгаатай different (11)
ялтас telephone card (7)
ямаа (н) goat (6)
ямар what, what kind of, what a (2);
how (asking about quality of action) (4)
янжуур cigarette (7)
янз kind, sort, type (3)
янз бүр(ийн) diverse, all kinds of (3)
япон Japanese (2)
яриа (н) conversation; talk (1)
яриан жүжиг drama (9)
ярианы хэл (эн) spoken language (5)
яришг! trouble; stop it! enough! (14)
ярь- (яри-; Э2.4) (ярьж, ярих, ярина)
to speak, talk (2)
яс (ан) bone (11)
ястан race, people (11)
ятга zither, harp (9)

НЭМЭЛТ ҮГ, ХОЛБОО ҮГ

Additional Words and Phrases

Гуравдугаар хичээл Third Lesson
Байр, орон сууц Flat, Apartment, House

ажил work

албан а. official work
үйлдвэрийн а. industrial work
хүнд а. difficult work
хөнгөн а. easy work
хар а. ordinary work

байр, орон сууц flat, apartment

хувийн б. private flat
улсын б. state flat
үнэтэй б. expensive flat
хямд б. cheap flat
тохилот б. comfortable flat

газар place

ажлын г. workplace
албан г. official building, office
сонины г. newspaper (editorial) office
удирдах г. managing office
тамгын г. administration, secretariat
цагдаагийн г. police station
засгийн г. government office
мөнгө солих г. exchange office
янхны г. brothel

ус water

түгээгүүрийн у. w. from the water supply system
краны (крантын) у. w. from the tap
зөөврийн у. w. brought by a tanker
худгийн у. spring w.
бохир (муу) у. dirty water
амны у. drinking water

халбага spoon

цайн х. tea spoon
хоолны х. tablespoon

хувцас dress

дулаан х. warm dress
ажлын х. working clothes
ёслолын х. festive, formal garb
бохир х. dirty dress

хүүхэд child

эрэгтэй х. male-child
эмэгтэй х. female child
сургуулийн х. school child

Дөрөвдүгээр хичээл Fourth Lesson
Гэр бүл The Family

ав-: to take, to receive; to buy (as an auxiliary this verb expresses the idea 'for one's own benefit')

1. бичиж (бичээд) а. to write down, transcribe, write for oneself
сурч а. to learn
мэдэж а. to learn (about something), to get an information
худалдаж а. to buy; to purchase
2. унтаж а. to get a (nice) sleep; to get some sleep
хэлж а. to use an opportunity to say s.th. (for one's satisfaction); to give a piece of mind
хийж а. to do s.th. to one's satisfaction
3. хүлээн (хүлээж) а. to receive, to accept
4. мөнгө а. to obtain money
эхнэр / аврай а. to get married
зураг а. to photograph, to take pictures
5. хумс а. to cut nails
үс а. to cut hair

аврай: married woman, aged woman; respectful form of addressing elders

1. манай а. my wife
танай а. your wife
2. настай а. elderly woman
3. уншигч а. respected readers (formal address)

ажил: work, job, occupation, employment

албан а. employment, work, official work
хар а. ordinary work
эр эмийн а. cohabitation, intercourse, coitus
судалгааны а. research work

бол-: to become, to be

1. **сайн б.** to be(come) good, improve; to be on friendly terms (also love)
муу б. to be(come) bad, worsen; to be on bad terms
эрүүл б. to recover, get well
алга б. to disappear
2. **оюутан б.** to become a student
лам б. to become a monk
наймаачин б. to become a merchant, businessman
3. **эхнэр б.** to become (married) woman, wife
нөхөр б. to become (married) man, husband
гэр бүл б. to marry, to found a family
4. **саад б.** to prevent, hinder
алдаа б. to be a mistake
5. **өглөө б.** morning to come
орой б. evening to come
шөнө б. night to come
хүйтэн б. to turn cold
6. **дуртай б.** to do, accept willingly, gladly; to like
дургүй б. to dislike; be unwilling
найзтай б. to have (find) a friend (also: a lover)
өвчтэй б. to become ill, to fall sick
7. **баяр б.** holiday, festival to come
амралт б. vacation to come

ганцаараа:

- г. бай- to be alone
- г. суу- to sit alone
- г. баймаар байна (He/she) wants to be alone.

гар-: to go out, to leave

1. **нар г.** for the Sun to rise
сар г. for the Moon to rise
ажил г. for work to appear (implication: for problems to appear); to have a work to do
кино г. for a film to appear
алдаа г. for a mistake to appear; to make mistakes
хүүхэд г. for a child to be born
цус г. to bleed
2. **ажлаас г.** to quit work
эмнэлгээс г. to leave the hospital, to be released from the hospital
хотоос г. to leave the town
тамхинаас г. to stop smoking
архинаас г. to stop drinking (alcohol)
3. **хөдөө г.** to move to the countryside
ууланд г. to climb on a mountain
4. **гудамжаар г.** to cross a street

гүүрээр г. to cross the bridge

5. **байшин дээр г.** to climb on the roof of a house

ширэээн дээр г. to climb on the table

сургууль:

- бага с.** elementary school
- их с.** university
- дунд с.** secondary school
- дээд с.** higher school, institute, college
- улсын с.** state (run) school
- хувийн с.** private school

унт-: to sleep

- их у.** to sleep much
- сайн у.** to sleep well
- муу у.** to sleep badly
- нам у.** to sleep soundly

эцэг: father

хадам э. father-in-law

хойт э. stepfather

эх л.: mother

хадам э. mother-in-law

хойт э. stepmother

Тавдугаар хичээл

Fifth Lesson

Ажлын өдөр

The Working Day

амралт:

- зуны а.** summer vacation
- өвлийн а.** winter vacation
- үдийн а.** break taken at noon
- амралт(аа) ав-** to take leave, to take (one's) vacation
- амралтад яв-** to leave for vacation
- амралтын өдөр** day of rest, holiday
- амралтын газар** vacation home

бүтэн:

- б. жил** the whole year, all the year round
- б. сар** the whole month
- б. долоо хоног** the whole week, all week
- б. өдөр** the whole day, all day
- б. цаг** a full hour

гар

- г. барь-** (Э2.4) (барьж, барих, барина) to shake hands
- г. хар-** (Э2.4) (харж, харах, харна) to look to another for one's needs; to be dependent upon another
- г. хүндрүүл-** to bribe (s.o.)
- г. цайлга-** to reward s.b., compensate (by a small financial amount), to give a small present
- г. буу** pistol
- г. утас** mobile phone, cellular phone
- г. чийдэн** (pocket) torch

гарын үсэг signature
гарын үсэг зур- to sign

дараа:

дараагийн өдөр the next day
дараагийн хичээл the next lesson, class
дараагийн хүн the next person

долоо хоног:

д. хоногийн эхээр in the beginning of the week

д. х.-ийн дундуур in the middle of the week

д. х.-ийн эцсээр in the end of the week

өнгөрсөн долоо хоногт last week

энэ долоо хоногт this week

ирэх (дараагийн) долоо хоногт next week

зав:

з. байхгүй to have no time, to be busy
жаахан з. гарна (there) will be a little time
би з. гаргана I will find time (for s.th.)
з. муутай байна to have little time, not much time

кино:

уран сайхны к. feature film
баримтат к. documentary film
инээдмийн к. comedy (film)
гэмт хэргийн к. criminal film
адал явдлын к. adventure film

хожим: later

хожим ирээрэй come later

хожимд- (Э2.2) to be or come late

хичээлээс х. to be late for a lesson

Зургадугаар хичээл	Sixth Lesson
Хоол унд, гуана,	Meals and Drinks,
ресторан	The Restaurant

айраг kumiss, fermented milk of mares

алим (coll. ан) apple

бичил долгион зуух microwave oven

бяслаг cheese (made of curds)

гийдаа soup with meat and noodles

гич (горчиц) mustard

гоймон noodles, vermicelli

зайдас (ан) sausage

зоогийн газар buffet, snack bar

кечуп ketchup

махчин predators, carnivorous (animal;
ironically about man)

мөхөөлдөс (өн) / зайрмаг icecream

самар nut

халуун ногоо (н) spices

хачир side dish

халуун сав vacuum bottle, thermos

хөлд- (Э2.1) (хөлдөж, хөлдөх, хөлднө) to
freeze, be frozen

хөлдүү мах frozen meat

хөргүүл / хөргөгч refrigerator

хушга (н) nut

чанамал, чанасан жимс jam or marmelade

шүдний чигчлүүр toothpick

шүүс (эн) juice

* * *

ам:

амны ус (= цэвэр ус) drinking water, pure water

амны тамхи tobacco goods (for smoking)

ам цанга- to be thirsty

уулын ам mountain pass, narrow
mountain valley

мах:

ангийн м. venison

гахайн м. pork

загасны м. fish (meat)

малын м. meat of five types of
domesticated animals, viz. beef, mutton,
hoarse meat, goat's meat, camel meat (not
pork, chicken etc.)

үхрийн м. beef

хонины м. mutton, lamb

ямааны м. goat's meat

адууны м. hoarse-meat

тэмээний м. camel meat

шувууны м. meat of poultry (in Mongolia
only chicken) and also wild birds

тахианы м. chicken (meat)

тарган м. fat meat

хар м. lean meat

татсан м. minced meat

шарсан м. fried meat

утсан м. smoked meat

чанасан м. boiled meat

жигнэсэн м. stewed meat

мөнгө:

мөнгө гуйвуул- to transfer money from
account to account

мөнгө бутал- (задал-) to change money

мөнгөний ханш exchange rate

ногоо:

байцаа cabbage

лууван carrot

өргөст хэмх (= огурцы) cucumber

сармис garlic

сонгино onion

улаан лооль tomato

хятад байцаа Chinese cabbage

цагаан лууван white radish

чинжүү pepper

ойлго-:

сайн (бүрэн) о. to understand well (fully)
муу (дугуу) о. to understand badly
(insufficiently)

өөр(өө):

1. чи өөрөө you yourself

Өөрөө мэд! Do as you see fit!

2. Өөрөө хэзээ ирсэн бэ? When have you
come?

Өөрөө намайг таних уу? Do you know
me?

Өөрийн чинь нэр хэн бэ? What is
your name?

Өөрт чинь мөнгө байна уу? Do you
have money?

Өөрий чинь би мэднэ. I know you.

Өөрөөс чинь юм асууж болох уу?

Can I ask you something?

пиво:

гоожуурын п. beer on tap

согтуургүй (= градусгүй) п. alcohol-free
beer

лаазтай п. beer in a can

шилтэй п. bottled beer

тос:

ургамлын т. vegetable oil

наран цэцгийн т. sunflower oil

шар т. melted butter

хөшиглө- (Э2.1) (хөшиглөж, хөшиглөх,
хөшиглөнө) to mince, chop up into small
pieces

мах х. to mince meat

ногоо х. to mince vegetable(s)

цагаан будаа rice

будаа агшаа- to boil rice (and let it
thicken)

агшаасан будаа boiled rice

чихэр:

элсэн ч. granulated sugar

гаатай ч. candied ginger

зөөлөн ч. soft sweet (jelly, chocolate etc.)

хагуу ч. boiled sweet

шөл:

хар ш. bouillon (from mutton, including
fifty percent mutton and fifty percent soup)

банштай ш. soup with meat dumplings

будаатай ш. soup with rice and meat

ногоотой ш. vegetable soup

тахияны ш. chicken soup

Долдугаар хичээл

Дэлгүүр, шуудан

Seventh Lesson

Shops; The Post Office

банзал (юбка [jü:p'k]) skirt; (special
historical usage: short skirt of lama's dress)

бүс (эн) belt

бээлий mittens

гутлын тос (он) shoe polish

наймаа (н) business, commerce,
profiteering, black market (pejorative)

нүүрийн тос (он) face cream

оймс (он) sock, stocking

өмд (өн) trousers

саван (г) soap

сам comb

сүрчиг, сүрчлэг (үнэртэй ус) perfume

тавилга (н) furniture

товч (ин) button

тоглоом toy(s)

тооцоолуур (компьютер) computer

төмпөн (г) basin for washing

түлхүүр key

утсад- (Э2.2) (утасдаж, утасдах, утсадна
to telephone

утасны карт, сийм карт (ялтас) telephone
card

үстэй дээл fur coat

үстэй малгай fur cap

хивс (эн) carpet, rug

худалдаа (н) trade, business, commerce

хулхи (expressive) fake, false; swindle, low
quality

хуурамч deceitful, false, fake

хүзүүний ороолт (он) wrapper, comforter

цахилгаан мэдээ telegram

шүдний оо (н) tooth paste

шүдний сойз (он) tooth brush

* * *

гудамж:

өргөн г. broad street

нарийн г. narrow street

явган г. pedestrian precinct

гутал:

урт гүрийтэй г. high boots

монгол г. Mongolian boots

эстий г. felt boots

гутал засвар shoe repairs

дурсгал:

түүхийн д. historical monument, findings

байгалийн д. natural monument

дурсгал болго- to give as a souvenir (col-
loquial); to the memory of (written style)

дээр:

зах д. in the market, at the market place

найр д. at the feast, celebration
 пивон д. when sitting and drinking beer
 оройн хоолон д. during supper
 хурал д. at the meeting
 декан д. at the dean's office
 дарга д. at the manager's office
 зам д. on the journey
 элчин д. at the ambassador's office, place,
 at the embassy

зам:

явган з. sidewalk
 дөрвөн з. crossroads
 засмал з. paved road, pavement

захидал:

энгийн з. ordinary letter
 баталгаатай з. registered letter

кило:

хагас к. half a kilo
 кило хагас а kilo and a half

мэдээ:

сайн м. good news
 муу м. bad news
 сүүлийн үеийн м. news (on TV; lit. recent news)

наймаа:

наймаа хий- to make business (pejorative)
 наймаачин peddler, speculator, profiteer
 наймаал- to do business, barter
 (pejorative)

тамхи:

дүнсэн т. pipe tobacco
 хамрын т. snuff

үнэ:

бөөний ү. wholesale price
 өндөр ү. high price
 хямд ү. low price

хаяг:

гэрийн х. residential address, home address
 албан х. official address

худалдаа:

худалдаачин businessman, trader, merchant
 худалдаа хий- to engage in business, in trade

худалдааны пүүс business firm

хулхи (expressive) fake, false; swindle; artificial, imitation

хулхи бараа low quality, bad goods
 хулхи архи spurious vodka (not original)
 хулхи доллар false dollar

хуурамч:

хуурамч шошро false tally, label
 хуурамч бараа imitated (not original) goods

хуурамч доллар false dollar, forged dollar

цамц:

ноосон ц. wollen shirt
 ноолуур ц. shirt from cashmere

шат:

цахилгаан ш. elevator
 урсгал ш. escalator

шуудан:

цахим ш., и-мээл electronic mail, e-mail
 явуул- (Г1)

захиа я. to send a letter
 цахилгаан (мэдээ) я. to send a telegram
 илгээлт я. to send a packet
 ил захидал я. to send a postcard
 мэндчилгээ я. to send greetings
 ачаа я. to send cargo

Наймдугаар хичээл

Eighth Lesson

Номын сан, музей

Library, Museum,

үзэсгэлэн

Exhibition

боть volume

гарчиг (каталог) catalogue

дараалал sequence, order

ном зохиол literature, literary creation

сан хөмрөг treasury

соёл culture

сонгодог classical

судар sutras; book, religious book

тамга seal, stamp

тамга дар- (Э2.4) (дарж, дарах, дарна) to stamp

техник technology

тодорхой clear, specific, concrete

ургсаатны зүй ethnology

улирал season; quarter of the year

үзмэр exhibit

харамсалтай regrettable, deplorable

шат- (Э2.2) (шатаж, шатах, шатна) to chatch fire, burn

шинжлэх ухааны ном зохиол scientific publications

шошро (карт) card

* * *

авьяас:

хөгжмийн а. talent for music

зургийн а. talent for painting

урлагийн а. talent for art

авьяастай хүн talented man

ард:

ардын дуу folk song

ардын аман зохиол oral literature, folklore

бичмэл: manuscript; handwritten

б. үсэг handwritten letter (character)

б. ном manuscript (book)

гар б. manuscript; handwritten

бусад:

үүнээс б. ном other books besides this (these)

надаас б. хүн other people besides me

бусдаас сонссон үг news heard from others

гадаад:

г. хэл foreign language

г. оюутан foreign student

г. харилцаа international relations

гадаадад яв- to go abroad

гадаадаас ир- to return from abroad

гадаадынхан foreigners

ганц:

г. нэг удаа rarely, irregularly

г. нэг хүн, г. хоёр хүн only a few, a handful of people, insufficient number of people

г. бие хүн a single person

ганцаар амьдар-, бай- to live alone

ганцаараа суу- to sit alone; to live, stay alone

ганцаараа яв- to go alone

католог

үсэг дараалын к. alphabetical catalogue

системчилсэн к. systematic catalogue

ордон:

хааны о. king's palace

застгийн газрын о. government building

хүүхдийн о. place of children

соёлын о. palace of culture

тасалбар: coupon, receipt

автобусны т. bus ticket

троллейбусны т. trolleybus ticket

хугацаа:

үнэмлэхийн х. validity period of a card, licence

визийн х. visa validity period

урт (удаан) хугацаагаар for a long period of time

богино (түр) хугацаагаар for a short period of time

х. сунгуул- to prolong a term

цааш:

үүнээс ц. after this, from here on (space or time)

эндээс ц. from here onwards

маргаашаас ц. from tomorrow onwards

жаахан цаашаа бол move (on) a bit

Цаашаа бай! Get away from here!

Цааш нь! Continue! Move on!

цаашилбал in addition to (that)

эдийн засаг economy

зах зээлийн (захын) э.з. market economy

эр- (ЭЗ.4) (эрж, эрэх, эрнэ) to look for, seek; search

Би монгол хэлний толь эрж явна. I am looking for a Mongolian dictionary.

Би... эрж байна. I am looking for ...

Есдүгээр хичээл

Ninth Lesson

Үзвэр

Theater, Cinema

амьтан:

зэрлэг а. wild animal

тэжээвэр а. domestic animal

усны а. water animal

аялгуу:

дууны а. melody of a song

уянгат а. lyrical melody

нутгийн а. dialect

халх а. Khalkha dialect

аялгуутай ярь- to speak with an accent

бүр 1:

хүн б. every man, everybody

өдөр б. daily, every day

ялз бүрийн diverse, of all kinds, all kinds of

бүр 2 [бүүр] (= маш): very, fully, completely

бүр сайн perfect

бүр том very big

бүр эрт very early

бүр гоё very beautiful

дуу:

ардын д. folk song

зохиолын д. composed son

уртын д. 'long song' (traditional drawing song)

богино д. 'short song' (popular song)

уянгат д. lyrical song

дуурь

үндэсний д. national opera

сонгодог д. classical opera

дуурь тавь- to play an opera

дүр character (in drama etc.)

гол дүр leading role, main character

Гол дүрд хэн тоглосон (гарсан) бэ?

Who played the leading role?

кино:

уран сайхны к. feature film

олон ангит к. a film in many parts

цуврал к. serial film

инээдмийн к. film comedy

адал явдлын к. adventure film

аймшигийн **к.** horror
 зурмал **к.** cartoon film
 жүжигчин:
 ардын **ж.** national artist (actor, actress)
 гавьяат **ж.** distinguished artist (actor, actress)
 заавал:
 а. ирээрэй do come, make sure to come
 э. бичээрэй do write, make sure to write
 э. ирнэ (he, she, etc.) will certainly come, is sure to come
 э. хэлнэ (he, she, etc.) will certainly say, is sure to say
 тайз (ан)
 тайзанд **гар-** to appear on the screen
 удаа:
 нэг **у.** once
 олон **у.** many times
 эхний **у.** the first time
 эцсийн **у.** the last time
 энэ **у.** this time
 удаа дараа repeatedly, time and again
 үе:
 өнгөрсөн **ү.** last time
 одоо **ү.** the present (time)
 шинэ **ү.** the modern times
 цаг **ү.** time, period
 хөгжим:
 сонгодог **х.** classical music
 симфони найрал **х.** symphonical music
 ардын **х.** folk music
 үлээвэр **х.** brass-band music
 цахилгаан **х.** electronic music
 рок **х.** rock music
 жазз **х.** jazz music
 ярь-:
 товч **я.** to speak briefly
 удаан **я.** to speak slowly
 түргэн **я.** to speak quickly
 буруу **я.** to speak in a wrong manner
 зөв **я.** to speak correctly
 чанга **я.** to speak aloud
 аяархан **я.** to speak slowly, quietly

Аравдугаар хичээл Tenth Lesson
 Биеийн тамир, спорт Sports

бариа (н) finishing line, goal (in a race)
 бассейн swimming pool
 баяр хүргэ- (Э2.1) (хүргэж, хүртэх, хүргэнэ) to congratulate
 дав- (Э2.4) (давж, давах, давна) to conquer, win
 гараа (н) initial speed (of a horse)

дэвжээ (н) mat (for wrestling)
 дэлхийн тэмцээн world competition
 өргө- (Э2.1) (өргөж, өгрөх, өргөнө) to lift; weight-lift
 сүм arrow; bullet
 сүр харва- (Э2.1) (харваж, харвах, харвана) to shoot at heaped up leather thongs with an arrow
 сэл- (Э2.4) (сэлж, сэлэх, сэлнэ) to swim
 товч (товчхон) brief (ly), short
 түлх- (Э2.2) (түлхэж, түлхэх, түлхэнэ) to push, impel
 уралд- (Э2.2) (уралдаж, уралдах, уралдана) to race, compete
 харваач archer
 хичээллэ- (Э2.1) (хичээллэж, хичээллэх, хичээллэнэ) to go in for (a sport)
 хөзөр playing card, trump
 хүндийн өргөлт weight-lifting
 цом cup (in sport)
 цохь- (Э2.3) (цохиж, цохих, цохино) to play (table tennis)
 шатар нүү- (Э1); тавь- (Э2.4) (нүүж, нүүх, нүүнэ); (тавьж, тавих, тавина) to play chess
 шид- (Э2.2) (шидэж, шидэх, шиднэ) to throw, hurl

• • •

аврага:
 дэлхийн **а.** world champion
 улсын **а.** champion of the state
 лигийн **а.** champion of the league
 дархан **а.** a wrestler's title ('master champion')
 амжилт:
 а. үзүүл- (а. rapra-) to be a success; to achieve a success
 а. ол- to be a success
 байр:
 тэргүүн **б.** the first place
 эцсийн **б.** the last place
 шагналт **б.** place with a prize
 бие:
 бүх **б.** the whole body
 биений юм menstruation
 биенд сайн healthy
 бөх:
 үндэсний **б.** national wrestling
 чөлөөт **б.** free wrestling
 сумо **б.** sumo wrestling
 Бөхийн өргөө Wrestlers' Palace
 бүлчин:
 гарын **б.** muscle(s) of the hand
 хөлийн **б.** muscle(s) of the leg

барилдаан wrestling match
самбо б. sambo wrestling
жүдо б. judo wrestling

машин:

суудлын м. personal car
ачааны м. lorry
сахлын м. electric shaver, safety razor
үсний м. hair clippers
сүүний м. centrifuge (for milk)
оёдлын м. sewing machine
махны м. meat mincer

медаль:

алтан м. golden medal
мөнгөн м. silver medal
хүрэл м. bronze medal

наадам:

бөх барилдах wrestling
морь уралдах horse race
сур харвах shooting at a target with an arrow
нум сум харвах shooting with bow and arrow
их наадам great games (festival)
Олимп (их наадам) Olympic Games

спорт:

өвлийн с. winter sport
зуны с. summer sport
үндэсний с. national sport
морин с. riding sport
усан с. water sport
галзуу с. crazy sport
спортын төв sports centre
Спортын төв ордон Central Palace of Sport
спортын талбай sports ground
спортын нийгэмлэг sports association
спорт оролдох = спортоор хичээллэх to go in for sports

сур:

үндэсний с. national archery
байт с. European archery

гэмцээн:

хөл бөмбөгийн т. football match
боксын т. boxing match
шатрын т. chess tournament
даамын т. draughts tournament

уралдаан:

морины у. horse race
дугуйн у. cycle race
машины у. motor race
мотоциклийн у. motorcycle race
100 метрийн у. 100 m race

харайлт:

уртын х. long jump
өндөрийн х. high jump

Арван нэгдүгээр х. Eleventh Lesson
Эмнэлэг, эмийн сан Hospital, Pharmacy

амарж- (Э2.3) (амаржих, амаржиж, амаржина) to give birth to
амаржих (төрөх) газар maternity ward
араа (н) molar (tooth)

асрагч one who takes care; auxiliary nurse bringing food etc.

баас (ан) excrement

бөөлж- (Э2.3) (бөөлжиж, бөөлжих, бөөлжинө) to vomit

бөөлжис (өн) vomiting, vomit

бэлэг эрхтэн sexual organ

гоо сайхны эмчилгээ cosmetic cure

дотор муухай бол- to feel uneasy, unwell, to be sick

дотрын өвчин internal disease

дотрын тасаг ward of internal diseases

жирэмсэн pregnant

жирэмсний амралт (ан) maternity leave

мууд- (Г4) (муудаж, муудах, муудна) to worsen, deteriorate

мээм (эн) breast, feeding breast (children's and family word)

сайжир- (Э2.4) (сайжирч*, сайжрах, сайжирна) to improve

соёо (н) fang, tusk

судас blood vessel; vein, artery; pulse

судас барь- (Э2.4) (барьж, барих, барина) to take the pulse (also in traditional medicine)

толгой эргэ- (Э2.1) (эргэж, эргэх, эргэнэ) the head spins

уна- I. (Э2.1) (унаж, унах, унана) to fall, fall down

хавд- (Г4) (хавдаж, хавдах, хавдана) to swell, puff up

хавдар swelling

хатиг boil, abscess

хий огъ- (Э2.4) (огъж, огих, огино) to belch

хөл хугар- (Э2.4) (хугарч*, хугарах, хугарна) to break the leg

шарх wound, injury

шинжилгээ (н) research, investigation, test

шинжилгээ хийлгэ- (Э2.1) (хийлгэж, хийлгэх, хийлгэнэ) to have a test done

шинжлүүл- (Г1) (шинжлүүлж, шинжлүүлэх, шинжлүүллэ) to have examined, inspected

шээс (эн) urine

эм(ээ) байнга уу- to take medicine permanently

* * *

авхуул-:

рентген зураг а. to have an X-ray (taken)

шүд а. to have a tooth out

цус а. to have a blood specimen taken

арьс:

а. өнгөний өвчин skin and venereal diseases

бүт- (Э2.2) (бүтэж, бүтэх, бүтнэ) to be

formed or fulfilled; to materialise

ажил б. for work to be completed, achieved

ажил бүтэхгүй бай- for work not to be completed, achieved

бүх юм б. for everything to be accomplished, (successfully) done

cf. Миний ажил бүтэхгүй байна. My work does not finish (not completely my responsibility).

бүтээ- (Э1) (бүтээж, бүтээх, бүтээнэ) to

make, produce; accomplish, carry out

ажил(аа) б. to completed, finish (one's) work

ажил(аа) бүтээхгүй бай- not to completed, finish (one's) work

бүх юм(аа) б. for everything to be accomplished, (successfully) done

cf. Би ажил(аа) бүтээхгүй байна. I do not finish my work (I am unable to, it is my responsibility).

гэдэс:

нарийн г. small intestine

бүдүүн г. (written language) = (in colloquial: хошгиног, хошног) large intestine

г. өвд- for the stomach /belly to ache

г. дүүр- for the stomach /belly to be full

г. цанхай- for the stomach to be full

г. суулга- (Э2.1) (суулгаж, суулгах, суулгана) to have diarrhoea

г. гүйлгэ- (Э2.1) (гүйлгэж, гүйлгэх, гүйлгэнэ) to have diarrhoea

даатгал: insurance

эрүүл мэндийн д. health insurance

даралт:

цусны д. blood pressure

дээд д. high pressure

доод д. low pressure

дарамт: pressure; load, burden

сэтгэлийн д. mental pressure

дарамтад ор- to come under pressure

олгой:

мухар о. appendix (i.e. intestine)

өвд-:

хатгаж ө. to have a sharp (piercing) pain

чинэрч ө. to have a dull pain

их ө. to have a great pain

өвчин:

өвчин хүр- (Г2) (хүрч, хүрэх, хүрнэ) to fall ill

өвчин тус- (Г3) (тусч, тусаж**, тусах, тусна) to fall ill

өвчин тусах үед during illness, at the time of illness

хүнд өвчин serious illness

хөнгөн өвчин slight illness

өвчтэй:

ө. хүн а) an ill person; б) a crazy person

ө. юм / амьтан a crazy person (slightly derogative, coll.)

уна-:

шүд у. for the tooth to fall out

үс у. for hair to fall out

торч у. to stumble and fall

сэтгэлээр у. to be depressed

ухаан алдаж у. to go off in a faint, to swoon

ухаан:

ухаан алд- (Э2.2) (алдаж, алдах, алдана) to faint, swoon

ухаан ор- (Э2.4) (орж, орох, орно) to become conscious

мэдээгүй бол- (Г1) (болж, болох, болно) to be unconscious

үс:

шар ү. fuzz, fine hair on body

өтгөн ү. thick hair

шингэн ү. sparse hair

хараа:

харааны шил (pair of) glasses

холын харааны шил glasses for far-sighted

ойрын харааны шил glasses for near-sighted

шил зүү- (Э1) (зүүж, зүүх, зүүнэ) to wear glasses

харуул- (Г1) (харуулж, харуулах,

харуулна) get examined, tested (to show, demonstrate):

гэрэлд х. to have an X-ray (taken)

эход х. to have an ultrasound scan

хүр-:

ханиад х. to catch cold

өвчин х. to become ill

нойр х. to be sleepy

залхуу х. to become lazy, i.e. to be unwilling, to dislike to do s.th. (with D.-L., or Abl.)

дур х. to desire, cover

дургүй х. to dislike, become annoyed

хэвт- (Э2.2): (хэвтэж, хэвтэх, хэвтэнэ) to lie down, lie upon

гэдэргээ (харж) х. to lie on one's back
 гүүрүлгээ (харж) х. to lie on one's belly
 хажуудаж / хажуугаараа (харж) х. to lie on one's side
 зүүн хажуугаараа (харж) х. to lie on one's left side
 баруун хажуугаараа (харж) х. to lie on one's right side

шинжлүүл- (Г1):

шээсээ ш. to have urine tested
 баасаа ш. to have excrement tested
 цусаа ш. to have blood tested

шүд:

үүдэн ш. front teeth
 дээд ш. upper teeth
 доод ш. lower teeth
 хорхойтой ш. decayed tooth
 ломботой ш. filled tooth
 хиймэл ш. artificial teeth
 шүдний паалан enamel (of teeth)

эмнэлэг:

европ э. European medicine
 ардын э. folk medicine
 хувийн э. private hospital
 улсын э. state hospital
 эмнэлэгт хэвт- (Э2.2) (хэвтэж, хэвтэх, хэвтэнэ) to lie in the hospital
 эмнэлгээс гар- (Г2) (гарч, гарах, гарна) to leave the hospital
 эргэлт оруул- (Г1) (оруулж, оруулах, оруулна) to let visitors in

эмчилгээ:

амбулаторийн э. outpatient treatment
 бариа заслын э. massage treatment
 физик э. treatment by instruments
 төлбөрт э. treatment for payment

ядаргаа (н)

биеийн я. bodily exhaustion, fatigue
 мэдрэлийн я. mental exhaustion, fatigue
 (a certain mental condition)

Арван хоёрдугаар х. Twelfth Lesson
 Үйлчилгээ Services

бөгж finger ring (coll.)
 бугуйвч bracelet
 бүс (эн) belt; (zone)
 бэлээг finger ring (folklore, written)
 бээлий mittens
 дархан artisan
 дээл the traditional Mongolian coat
 зай battery
 монгол гутал Mongolian boots
 мужаан carpenter

сүрчит perfume
 улаан гэрэл red light (in photography; in the street, etc.)
 халаас pocket (written)
 халаас суйл- to pickpocket
 хожим later; future
 зэмэг earring

* * *

гутал:

гутал загнуул- (Г1) (загнуулж, загнуулах, загнуулна) to have shoes soled
 гутал тосол- (Э2.4) (тосолж, тослох, тосолно) to polish shoes
 гутал арч- (Э2.3) (арчиж, арчих, арчина) to clean shoes

зай:

хуруун з. small narrow battery (finger-size)
 з. дуус- for a battery to become flat
 з. соль- to replace a battery
 з. цэнэглүүл- to connect a battery to the mains (in order to recharge it)

зах:

хүнсний з. food market
 барааны з. market of goods
 хар з. black market

зураг:

зургийн цаас photographic paper
 зургийн хор photographic chemicals (technical, now obsolete)
 нэгдүгээр хор developer (technical, now obsolete)

хоёрдугаар хор fixing bath (technical, now obsolete)

кармаа (н)

кармаа ух- to pickpocket
 кармааны хулгайч pickpocket

саад:

жаахан с. a little difficulty, obstacle
 бөөн с. great difficulty, obstacle (coll., expressing dislike)
 саадгүй without difficulty

товч 1.:

асаах т. switch (for turning off)
 унтраах т. switch (for turning on)
 т. дар- to press the button

товч 2.:

т. мэдээ news in brief
 т. захиа a brief letter
 т. толь pocket dictionary
 т. агуулга brief contents
 т. ярь- to speak briefly
 т. тайлбарла- to explain briefly

тос:

гарын т. hand cream

арсны т. skin lotion
 нарны т. suntan cream, oil
 шумуулын т. cream protecting against
 gnats, mosquitoes
 моторын т. engine oil
 тусгүй: worthless, useless
 т. хүн not a very good man, unfriendly
 т. машин useless car
 т. юм бол- to become (something)
 unnecessary, useless
 тэрүүнд хэлээд т. it is useless to tell him
 хагар- (Э2.4) (харагч*, харах, харагна)
 to break, fall to pieces:
 шил х. for a glass, bottle to break
 аяга х. for a cup to break
 хурууны арьс х. for skin to chap
 мод х. for a tree to break (a part of it)
 хугар- (Э2.4) (хугарч*, хуграх, хугарна)
 for long objects to break (in two pieces)
 мод х. for a tree to break
 хутга х. for a knife to break
 яс х. for a bone to break

цаг:

ханын цаг wall(-mounted) clock
 сэрүүлэгтэй цаг alarm clock
 бугуйн цаг wrist watch
 цаг түрүүл- (Г1) (түрүүлж, түрүүлэх,
 түрүүлнэ) to be fast (watch, clock)
 цаг хожимд- (Э2.2) (хожимдож,
 хожимдох, хожимдоно) to be slow (watch,
 clock)
 цаг хоцор- (Э2.4) (хоцорч*, хоцорох,
 хоцорно) to be slow (watch, clock)
 цаг зөв яв- (Э2.4) to be exact (watch,
 clock)
 цаг 5 минут(аар) түрүүлж байна the
 watch is five minutes fast

эвдэр-

машин э. for a car to break down
 харилцаа э. for relations to break down
 хаалга э. for a door to break down

Арван гуравдугаар х. Thirteenth Lesson
 Дөрвөн улирал The Four Seasons

баруун right(hand side), western
 бүрхэг overcast, gloomy
 ган (r) drought
 ган бол- for a drought to start, to prevail
 дулаавтар slightly warm
 ес nine; traditional division of wintertime
 into nine nines (есөн ес) starting from the
 winter solstice – the middle three (4-6) are
 supposed to be the coldest

зуд severe winter weather
 зуд бол- for severe winter weather to start,
 to prevail
 зүт direction; cardinal point
 зүүн left(hand side); east, eastern
 мөндөр hail
 өмнө (G.) before, in from of; ago; south,
 southern
 өнтэй өвөл a good (mild) winter
 тундас precipitation
 уур амьсгал climate
 хөрс (өн) topsoil, soil, earth
 хөрсөн дээр on the surface of the earth
 хур тундас precipitation
 хяруу hoarfrost
 цочир хүйтэр- to turn cold suddenly
 шүүдэр dew
 эрс тэс rough, severe (weather)
 эх газрын continental

* * *

ааш:

ааштай (mainly) bad-tempered
 сайхан а. good-tempered; friendly, kind
 муухай а. bad-tempered; unfriendly, ill-
 mannered
 олон а. whimsical, capricious
 хөөрхөн а. having a nice, pleasant character
 аж ахуй economy
 хөдөө а. agriculture
 бэлчээрийн мал а. agriculture base on
 pasture
 компанийн а. company's economy
 айлтга- (Э2.1) to speak respectfully
 амрыг айлтга- to greet
 мэнд айлтга- to greet

амралт:

ээлжийн а. regular (legal) leave
 жирэмсний а. maternity leave
 бороо (н):
 аадар бороо (н) downpour, thunderstorm
 шиврээ бороо (н) drizzling (rain), drizzle
 ширүүн бороо (н) shower, downpour
 дуу цахилгаантай бороо (н) rain with
 thunder and lightning
 түр зуурын бороо (н) short rain
 зүс бороо (н) gentle and continuous rain
 (of several days)

дундаж:

д. хэмжээ average size
 д. тоо average number
 дунджаар on average
 нутаг:
 төрсөн н. native place, country
 манай н. our country (of origin)

н, нэгтэн s.b. coming from the same country (more official style)
 нутгийн хүн (fellow) countryman (friendly, colloquial expression)
 төвийн нутаг central part of Mongolian
 баруун зүгийн нутаг western part of Mongolia
 зүүн зүгийн нутаг eastern part of Mongolia
 өмнө зүгийн нутаг southern part of Mongolia
 хойт зүгийн нутаг northern part of Mongolia
 салхи (н):
 зөөлөн салхи (н) mild wind
 ширүүн салхи (н) sever, harsh wind
 хуй салхи (н) whirlwind
 сүүл end, finale; tail
 сүүлийн үед recently, in recent times
 сүүлийн үеийн мэдээ recent news, latest news
 сүүлээр болъё (let's make, do it) later, in the end
 сүүлд хэлье let me say (it) later, in the end
 сүүлд(ээ) in conclusion; ultimately; later;
 хичээлийн сүүлд / сүүлээр at the end of the lesson; after the lesson(s)
 үүл (эн) cloud
 солигдмол үүлтэй cloudy with bright intervals
 үүлш- (Э2.3) (үүлшиж, үүлших, үүлшинэ) to become overcast
 шуурга (н):
 шороон шуурга (н) sandstorm
 цасан шуурга (н) snowstorm, blizzard

Арван дөрөвдүгээр х. Fourteenth Lesson
 Сургууль School and Education

ахлах багш senior assistant
 Шинжлэх ухаан боловсролын яам
 Ministry of Science and Education
 гадаад харилцаа (н) international relations
 гадаад харилцааны хэлтэс Department of international relations
 гишүүн member (of an association, sentence etc.)
 дэд second, deputy, vice-
 дэд захирал vice-rector; vice-director
 дэд эрдэмтэн Candidate of Science (= PhD.)
 захирал director, rector, president (of a University)
 илтгэгч speaker (reading a paper)

нам party (political)
 нябо accountant
 нягтлан (бодогч) accountant
 оройн сургууль evening school
 санал шүүмжлэл criticism
 санхүү finance; financial
 туслах багш assistant (teacher)
 хороо (н) committee; enclosure, fence
 шүүмжлэл criticism, critical review; commentary
 нам (ан) ministry; bureau

* * *

дэд:
 д. профессор associate professor (reader, docent)
 д. доктор (доктор) = дэд эрдэмтэн (PhD.)
 д. эрдэмтэн Candidate of Sciences (CSc = PhD.)
 захирал:
 сургуулийн э. director of a school
 коллежийн э. president of a college
 компанийн э./дарга/эрхлэгч director / manager of a company
 дэд/орлогч э. deputy director, vice-rector, vice-president
 ерөнхий э. general manager, director
 сургалт:
 гүнзгийрүүлсэн с. extended study, advanced teaching
 с.-ын төлөвлөгөө teaching programme, syllabus

хичээл:
 х.-ийн хуваарь time table (of lessons)
 х.-ийн тэмдэглэл notes from a lecture
 сонгон суралцах х. facultative lectures / lessons
 х. тасар- for lessons to be interrupted (objective reasons)
 х. тасал- to fail to attend a lesson (a student)
 х. заа- to teach a lesson
 х. заалга- to attend a lesson, to be taught a lesson

эрх 1.: right, privilege; authority
 хүний э. human rights
 бүрэн э. full right (to s.th., or to do s.th.)
 бүрэн эрхтэй plenipotentiary (ambassador)
 хүүхдийн э. children's rights
 сурах э. right to learn/study
 эрх чөлөө freedom
 эрх мэдэл rights; power, authority
 эрх 2: willful, capricious, stubborn; spoiled

э. хүүхэд capricious child
эрхэл-1. (Э2.4.) (эрхэлж, эрхлэх, эрхэлнэ)
 to manage, direct, be in charge of
ажил э. to be in charge of a work
хувийн аж ахуй э. to do or direct one's
 own business
эрхэл-2. (Э2.4.) (эрхэлж, эрхлэх, эрхэлнэ)
 for children to display affection towards
 their parents; for children to play
хүүхэд ээждээ э. to hug and kiss (child
 with the mother)
эрхлэгч:
сургалтын / хичээлийн э. teacher
 responsible for the teaching programme
 (secondary school); at the University level
 roughly corresponding to the post of
 vice-dean in charge of the programme of
 studies
номын сангийн э. director of a library
тэнхимийн э. director of a department
 (University)
гадаад харилцааны хэлтсийн э. director
 of the foreign relations department
 (University)
сонины э. chief editor (of a newspaper)

Арван тавдугаар х. Fifteenth Lesson
 Улаанбаатар хот The City of Ulaanbaatar

зөвлөл council; (formerly also the Soviet)
сэргийлэгч policeman (obsolete)
үйлдвэрчин worker, labourer (obsolete)
үйлдвэрчний эвлэл trade union

* * *

ач-: to load a vehicle or animal
ачаа / юмаа а. to put a load on
машинд а. to put (a load) on a car, lorry
бичил: 'micro-' 'mini'
б. хороолол micro-district (in town)
б. дэлгүүр small food shop
буу-:
машинаас б. to get off from a car
төв шуудан дээр б. to get down at the
 General Post Office
(айл, гэр) ууланд / голд б. for (a family,
 yurt) to settle on the hill / at the river
мөнгөний ханш б. for the rate of
 exchange to fall

бууж өг- to give up (in war, sports etc.)
буулга-: to disload
(машинаас) ачаа б. to disload things from
 a car
(албан газрыг) татан б. to close down
 (an office)

далай:

Номхон д. the Pacific Ocean
Энэтхэгийн д. the Indian Ocean
Хойт мөсөн д. the Arctic Ocean
Хөвсгөл д. the Lake Khöbsgöl
Далай лам the Dalai Lama

газар:

удирдах г. managing centre
үйлдвэрийн г. place of production
мөнгө солих г. exchange office

нис-:

МИАТ-аар н. to fly with MIAT
Аеро-гоор н. to fly by Aero (Mongolica)
нисдэг тэрэг helicopter
нисэгч flier, aviator

нисэх: (also) airport

н. (рүү) яв- to go to the airport
н. дээр буу- to land at the airport
н.ийн автобус airport bus

сайд:

боловсролын с. Minister of Education
эрүүл мэндийн с. Minister of Health
гадаад хэрэгийн с. Minister of Foreign
 Affairs
дэд бүтэцийн с. Minister of
 Infrastructure
ерөнхий с. Premier Minister
яамны с. Minister of the ministry
яамгүй с. minister without portfolio
элчин с. Ambassador

хандив:

х. өргө- to present charity, to donate
х. цуглуу- to collect charity, donation
хандивла- to give charity, donate
хандивлагч орнууд countries providing
 free support

хөрөнгө:

х. оруул- to invest (capital)
х. оруулалт (capital) investment
х. хувьчил- to privatize (capital)
х. хувьчлал privatization (of capital)
хувийн хөрөнгөөр by / with private capital
улсын хөрөнгөөр by state capital
хөрөнгийн бирж (capital) stock exchange

«Орчуулах»-ын хариу

Key to translations into Mongolian

Нэгдүгээр хичээл

1. Энэ юу вэ? – Энэ харандаа.
2. Цонх хаана байна (вэ)? – Цонх тэнд байна.
3. Энэ ширээ юу? – Биш, (энэ) ширээ биш, сандал.
4. Тэр самбар уу? – Тийм, (тэр) самбар.
5. Тэр хэн бэ? – Тэр Дорж.
6. Энэ сургууль уу? – Тийм, (энэ) сургууль.
7. Манай ангид самбар байна уу? – Тийм, манай ангид самбар байна.
8. Танай ангид хэн байна (вэ)? – Манай ангид багш байна.
9. Танай ангид ширээ байна уу? – Манай ангид хоёр ширээ байна.
10. Багш хаана байна (вэ)? – Багш ангид байна.
11. Ангид шохой байна уу? – Тийм, ангид шохой байна.
12. Чийдэн хаана байна (вэ)? – Чийдэн тэнд байна.
13. Энэ хаалга уу? – Биш, (энэ) хаалга биш.
14. Та нар оюутан уу? – Тийм, бид оюутан.
15. Унтраалга хаана байна вэ? – Унтраалга тэнд байна.

Хоёрдугаар хичээл

1. Сайн байна уу? Сонин юу байна (вэ)? (Юутай вэ?) – Сайн, сайн байна уу? Сонин юмгүй, тайван-сайхан.
2. Таны нэр хэн бэ? – Миний нэр Дорж.
3. Таныг хэн гэдэг вэ? – Намайг Бат гэдэг.
4. Тэр хүний нэр хэн бэ? – Тэр хүний нэр Ринчен.
5. Таны овог хэн бэ? – Миний овог Ламчен.
6. Та ханаас ирсэн (вэ)? – Би Монголоос (Монгол улсаас) ирсэн.
7. Та ямар хотоос ирсэн бэ? – Би Улаанбаатар хотоос (Улаанбаатараас) ирсэн.
8. Та одоо хаана сууж байна (вэ)? – Би одоо оюутны байранд сууж байна.
9. Та оюутан уу? – Тийм ээ, би оюутан.
10. Та ямар сургуульд суралцаж байна (вэ)? – Би их сургуульд суралцаж байна.
11. Та хэддүгээр ангид суралцаж байна (вэ)? – Би хоёрдугаар ангид суралцаж байна.
12. Та юу сурч байна (вэ)? – Би чех хэл сурч байна.

13. Чех хэл хэцүү байна уу? – Тийм ээ, чех хэл хэцүү байна, харин монгол хэл амархан байна.
14. Та орос хэл мэдэх үү? – Мэднэ, би орос хэл сайн мэднэ.
15. Та англи хэл мэдэх үү? – Би англи хэл жаахан мэднэ.
16. Та англи хэл аль хир мэдэх вэ? – Би англи хэл сайн мэднэ.

Гуравдугаар хичээл

1. Танайх хэдэн өрөөтэй вэ? – Манайх гурван өрөөтэй.
2. Доржийнх хэдэн давхарт суудаг (вэ)? – Доржийнх дөрвөн (дөрөвдүгээр) давхарт (суудаг) (юм).
3. Танайх халуун усны өрөөтэй юу? – Тийм ээ, манайх халуун усны жижиг өрөөтэй.
4. Танай орон сууц (байшин) хэдэн давхар вэ (юм бэ)? – Манай орон сууц таван давхар (юм).
5. Доржийнх гэрт үү? (Гэрт байдаг/ суудаг уу?) – Тийм ээ, Доржийнх гэрт байдаг (суудаг).
6. Дорлигийнх хэдэн өрөөтэй (вэ)? – Дорлигийнх дөрвөн өрөөтэй.
7. Танай ангид хэдэн оюутан байдаг (вэ?) (юм бэ?) – Манай ангид арван оюутан бий (байдаг) (юм).
[Танай анги хэдэн оюутантай (вэ)? – Манай анги арван оюутантай.]
8. Танай сургууль аль вэ? (юм бэ?) Тэр шинэ байшин уу? – Тийм, тэр шинэ том байшин.
9. Танай ангийн хана ямар вэ? – Хоёр хана шар, нөгөө хоёр хана цагаан. (Хоёр хана нь шар, нөгөө хоёр нь цагаан.)
10. Энэ байшинд хэдэн цонх байдаг вэ? (юм бэ?) (байна вэ?) – Энэ байшинд есөн цонх байдаг (юм).
11. Тавиур дээр юу байна вэ? – Тавиур дээр ном дэвтэр (хоёр) байна.
12. Хананд зураг байна уу? – Үгүй, хананд тавиур байна.
13. Ширээн дээр юу юу байна (вэ)? – Ширээн дээр дэвтэр, харандаа, үзэг (гурав) байна.
14. Хүүхдийн өрөөний дэргэд ямар өрөө байна вэ? Унтлагын өрөө байна уу? – Үгүй, хүүхдийн өрөөний дэргэд зочдын өрөө байна (бий).
15. Номын жижиг тавиур хаана байна вэ? – Номын жижиг тавиур хаалганы хажууд (хаалганы хажуугийн) ханан дээр (хананд) байна.
16. Танайх шинэ байранд хэзээ орсон бэ? – Манайх саяхан орсон.
17. Чи ямар номтой вэ? (юм бэ?) – Би чех, орос номтой.
18. Чи бас монгол номтой юу? (юм уу?) – Тийм ээ, би бас олон монгол номтой.

Дөрөвдүгээр хичээл

1. Таны ах юу (ямар ажил) хийдэг вэ? – Дээд сургуульд байдаг (суралцдаг).
2. Та дүүтэй юу? – Би хоёр дүүтэй, нэг ахтай.
3. Таны аав юу (ямар ажил) хийдэг вэ? – Миний аав жолооч (багш).
4. Та хэдтэй вэ? (хэдэн настай вэ?) – Би арван наймтай (арван найман настай).

5. Та хэдэн ах, хэдэн дүүтэй вэ? – Би таван ах, нэг дүүтэй.
6. Та эмэг ээж, өвөг аавтай юу? – Би өвөг аавтай, харин эмэг ээжгүй.
7. Таны ээж хэдтэй вэ? (хэдэн настай вэ?) – Миний ээж тавин гуравтай (тавин гурван настай).
8. Таны аав хэдэн ах, хэдэн дүүтэй вэ? – Миний аав нэг ах, таван дүүтэй.
9. Чиний дүү юу (ямар ажил) хийдэг вэ? – Сургуульд байдаг (суралцдаг).
10. Та ямар ажил хийдэг вэ? – Би их сургуульд монгол (хэл), орос хэл үзэж (сурч) байна.
11. Таны эгчийн нэр хэн бэ? – Миний эгчийн нэр Дулмаа.
12. Танай багш хэдтэй вэ? (хэдэн настай вэ?) – Манай багш дөчтэй (дөчин настай).
13. Танай багш хүүхэдтэй юу? – Хүүхэдтэй. Манай багш гурван хүүхэдтэй, хоёр охин, нэг хүүтэй.
14. Та хэдэн цүнхтэй вэ? – Би хоёр цүнхтэй, нэг нь жижиг, нөгөө нь том.
15. Манайх өнөр. Манайх наймуул(аа).

Тавдугаар хичээл

1. Та өглөө хэдэн цагт босдог вэ? (юм бэ?) – (Би) зургаан цаг хагаст босдог.
2. Та ажилдаа хэзээ явдаг вэ? (юм бэ?) – (Би) долоон цаг хагаст явдаг.
3. Таны ажил хэзээ эхэлдэг вэ? (юм бэ?) – (Миний ажил) найман цагт эхэлдэг.
4. Та долоо хоногт хэдэн цагийн ажилтай вэ? (юм бэ?) – (Би) 42 (дөчин хоёр) цагийн ажилтай.
5. Таны ажил хэдэн цагт тардаг вэ? (юм бэ?) – (Миний ажил) 16 (арван зургаан) цагт тардаг.
6. Та хагас сайн, бүтэн сайн өдөр бас ажилладаг (юм) уу? – Үгүй, би хагас сайн өдөр л ажилладаг (юм). (Би) бүтэн сайн өдөр ажилладаггүй, амардаг.
7. Та долоо хоногт хэдэн өдөр ажилладаг вэ? (юм бэ?) – (Долоо хоногт би) таван өдөр ажилладаг. Нэгдэх өдрөөс тавдахь өдөр хүртэл (даваа гаригаас баасан гариг хүртэл).
8. Та ажлаа (ажил) тараад хаачих вэ? – (Ажил тараад) би гэртээ харина.
9. Та гэртээ хариад юу хийдэг вэ (юм бэ?) – Жаахан амраад, телевиз үздэг, заримдаа номоо уншдаг.
10. Та хэдэн цагт унтдаг вэ? – (Би) арван нэгэн цагт унтдаг.
11. Та өчигдөр юу хийсэн (юм) бэ? Та сургууль руу явсан уу? – (Үгүй, би сургууль руу) яваагүй, (би) гэртээ байсан.
12. Дорж гэрийн даалгавраа хийсэн үү? – Хийгээгүй. Даалгавраа мэдсэн үү? – Мэдээгүй.
13. Чи өчигдөр юу хийсэн (юм) бэ? – (Би өчигдөр) юу ч хийгээгүй. Амарсан.
14. Чи маргааш (нөгөөдөр, бүтэн сайн өдөр) хаашаа явах вэ (юм бэ)? – (Би) хаашаа ч явахгүй. (Би) монгол хэлээ үзнэ.
15. Чиний ах маргааш гэртээ байх уу? Би танайд таван цагт очно. Болох уу? (Тэгэх үү?) (Би танайд маргааш таван цагт очиж болох уу?)
16. Маргааш болохгүй. Ах бид хоёр кино үзнэ. Нөгөөдөр манайд очоорой.

17. Өнөөдөр хэддэх өдөр вэ? (Өнөөдөр ямар гариг вэ?) – Өнөөдөр нэгдэх өдөр шүү дээ. Өчигдөр бүтэн сайн өдөр байсан.
18. Өчигдөр чи сайн амарсан уу? – Үгүй ээ, амраагүй, (би) монгол хэлээ үзсэн.
19. Чи өчигдөр сонин уншсан уу? – Тийм ээ, уншсан. (Тэгсэн.) Чи тариачины тухай уншсан уу? – Тэгсэн.
20. Би маргааш үдээс өмнө амраад үдээс хойш тэрнийг орчуулна.

Зургадугаар хичээл

1. Та өнөөдөр хэдэн цагт өглөөнийхөө цайг уусан бэ? – (Би өнөөдөр өглөөнийхөө цайг) 6 (зургаан) цаг хагаст уусан (юм) (уулаа).
2. Та өдөр бүр (дандаа) 6 цаг хагаст өглөөнийхөө цайг уудаг (юм) уу? – Үгүй ээ, (би өглөөнийхөө цайг) голдуу 7 (долоон) цагт уудаг (юм). Өнөөдөр л 6 цагт боссон учраас өглөөнийхөө цай(гаа) жаахан эрт уусан (юм) (уулаа).
3. Үдийн цайгаа та бас гэртээ уудаг уу? (юм уу?) – Гэртээ бараг уудаггүй. Хагас сайн, бүтэн сайн өдөр л (үдийн цайгаа) гэртээ уудаг (юм). Нэгдэх өдрөөс тавдахь өдөр хүртэл би гуанзанд ордог (юм).
4. Та ямар (аль) гуанзанд ордог вэ? (юм бэ?) «Цагаан хоол» гуанзанд уу? – Тийм ээ, тийм. Бараг өдөр бүр «Цагаан хоол» гуанзанд ордог (юм). Заримдаа л «Монгол боов» (гэдэг) ресторанд ордог.
5. «Монгол боов» ресторан шинэ шүү дээ. Тэндэхийн хоол ямар вэ (байна вэ?), сайхан (байна) уу? – Зүгээр, сайхан байна.
6. Өнөөдөр «Монгол боов» ресторанд орсон уу? – Орсон (орлоо орлоо).
7. Та ямар хоол идсэн бэ? – Би ногоотой шөл, төмстэй махан хуурга идэж (идээд), аарц уусан (уулаа).
8. Та цадсан уу? – Би цадсан (цадлаа).
9. Та одоо хаачих (нь) вэ? – Би одоо «Цагаан хоол» гуанзанд орно.
10. Би одоо бас өлсөж байна. Хоёулаа гуанзанд орох уу? (Хоёулаа хоол идэх үү?) – Тэгье.
11. Та ямар хоол идмээр байна (вэ)? – Би гурилтай шөл л авна (авмаар байна).
12. Би жаахан өлсөж байна (байгаа учраас) ногоотой шөл, гурилтай мах авна (авмаар байна, авъя). – За, тэг(ээрэй).
13. Энэ ширээ хүнтэй юу? – Энэ сандал хүнтэй байна. Тэнд л нэг сандал (хүнгүй) байна.
14. Та халуун сүүтэй цай уух уу (уумаар байна уу)? – Тэгье. Би халуун цай ууна (ууя).
15. Гуанзанд ямар ямар хүн ажилладаг вэ? – Гуанзанд тогооч, үйлчлэгч, цэвэрлэгч, сав угаагч нар ажилладаг (юм).
16. Гуанзанд мөнгөний нярав ажилладаггүй юу? – Өө, тийм ээ тйм. Тэнд бас мөнгөний нярав ажилладаг шүү дээ.

Долдугаар хичээл

1. Манай хотод нэг шинэ их дэлгүүр бий. Та тэнд очиж үзсэн үү (юм уу)? – (Би тэнд) хэдэн хоногийн өмнө (нэгдэх өдөр) очиж үзсэн. Их сонин юм. Дотроо маш олон тасагтай (юм).

2. Та тэндээс юм авсан уу? – (Би) юу ч (юм) аваагүй. Би хэдэн тасгаар л ороод гарсан.
3. Одоо (энэ долоо хоногт) энд сайхан пальто гарч байна. Та үзээгүй юу? – Үзсэн, харин хөх, хар (өнгөтэй) пальто л байсан. Тийм өнгө надад зохидоггүй юм.
4. Та ямар өнгөнд (илүү) дуртай вэ? – Би хүрэн өнгөнд (дуртай). Хүрэн (өнгөтэй) пальто байгаагүй. Тэгээд (би пальто) аваагүй (авсангүй).

* * *

5. Та өнөө өглөө сүү авав уу? – (Би сүү) авлаа, (харин) талх аваагүй. Талхаа үдээс хойш л авах гэсэн юм.
6. Та надад нэг талх авчирч өгөхгүй юу? Би өнөөдөр бүтэн өдөр хичээлтэй учраас, дэлгүүрт очиж чадахгүй. – Тэгэлгүй яах вэ! (Танд) өөр юм хэрэгтэй юу?
7. Өөр юм (юу ч) хэрэггүй. Баярлалаа.

* * *

8. Зуун тавин төгрөгийн (зуун тавийн) талх байна уу? – Байна байна, та авах уу?
9. Авъя. Бас хоёр мянга таван зуугийн чихэрээс 750 (долоон зуун тавин) грамм авмаар байна. Эндээс авч болох уу? – Болно. Май, өөр юм авах уу?
10. Өөр юм авахгүй. – Баярлалаа.

* * *

11. Би гутал авмаар байна. Танд ямар гутал байна вэ? – Ийм хар гутал байна. Бас хүрэн гутал нэг байна. Та ямар размер өмсдөг вэ (юм бэ)?
12. Би 39 размер өмсдөг юм. Тэр хүрэн гутал надад таарах уу? – Таарахгүй, тэр хүрэн гутал 35 размер (юм). Та хар гутал авах уу?
13. Би хар гутал авахгүй. Хүрэн гутал хэзээ ирэх вэ? – Маргааш ирж (ирээд) асуугаарай.

* * *

14. Би зургаан зуун төгрөгийн марк авмаар байна. Сайхан марк бий юу? – Бий. Үз үз. Та хэдэн марк авах вэ? (хэдийг авах вэ?)
15. Би зургаан зуун төгрөгийн арван марк авна. Бас арван ил захидал, нэг дугтуй, зуун тавин төгрөгийн нэг марк авъя. Хэдэн төгрөг болж байна (хэд болж байна)? – 8000 (найман мянга) төгрөг болж байна.

Наймдугаар хичээл

1. Би энэ номын санд монгол хэлний холбогдолтой (сэдэвтэй) ном үзэж болох уу?
2. Та уншигчийн үнэмлэхтэй бол (байвал) уншиж болно.
3. Би Улаанбаатарт сая ирсэн учир үнэмлэхгүй байна. Яаж үнэмлэхтэй болох вэ?
4. Хэрвээ та үнэмлэх авмаар байвал хоёр хувь зурагтай ирээрэй (зураг авчраарай).
5. Үнэмлэх хэн бичиж өгөх вэ?
6. Би бичиж өгнө, номын сангийн эрхлэгч гарын үсгээ зурж, тамга дарна.
7. Танай номын сангаас ном гэрээр авч уншиж болох уу?
8. Зарим ном гэрээр авч уншиж болно (болох юм). Харин хуучин номыг зөвхөн энд уншиж болно.

9. Танай номын сангаас ямар (хэдий) хугацаатай (хугацаагаар) ном авч болох вэ?
  10. Нэг сарын хугацаатай (хугацаагаар) авч болно. Хугацаа сунгуулж болно.
- * * *
11. Батаа, би өчигдөр Түүхийн музей очиж үзлээ. Их сонин юм байна.
  12. Чи Улаанбаатарт ер нь ямар музей үзсэн бэ?
  13. Би Байгалийн музей, Нацагдоржийн музей, Чойжин ламын сүм-музей үзсэн. Харин Богд хааны ордон-музей үзээгүй.
  14. Тэр үзмээр музей (юм) шүү. Түүхийн музейд ямар тасаг чамд илүү сайхан санагдсан бэ? (Ямар тасаг дээр санагдсан бэ?)
  15. Надад угсаатны зүйн тасаг илүү сайхан санагдсан. Тэнд монгол ардын хувцас, ардын урлаг зэрэг олон сонирхолтой зүйл бий.
  16. Чи орчин үеийн зураг сонирхож байна уу? Одоо монгол залуу зураачдын бүтээлийн үзэсгэлэн гарсан байна.
  17. Хоёулаа очиж үзэх үү?
  18. За тэгье. Маргааш юм уу, нөгөөдөр энийг тодорхой ярь.

Есдүгээр хичээл

1. Та ямар ямар кинонд дуртай вэ?
  2. Би түүхийн кинонд, бас баримтат кинонд их дуртай.
  3. Та өнөөдөр орой надтай кино үзэхгүй юү?
  4. Ямар кино гарч байна?
  5. Түүхийн кино «Тунгалаг Тамир» үзээгүй юү?
  6. Үзээгүй. Үзмээр кино юу? Юу гардаг юм бэ?
  7. Эхлээд хувьсгалаас өмнөх монголын ард түмний амьрал гарна. Дараа нь хувьсгалын ялалтыг үзүүлдэг (ялалт гардаг).
  8. За тэгвэл, үзье ээ.
  9. За, би тэгвэл хоёр билет авнаа.
- * * *
10. Танай хотод ямар ямар театр байдаг вэ?
  11. Манай хотод драмын театр, дуурь бүжгийн театр, хүүхэлдэйн театр зэрэг хэдэн театр бий.
  12. Та ямар бүжигт илүү дуртай вэ? Орчин үеийн бүжигт үү, сонгодог бүжигт үү?
  13. Орчин үеийн бүжгийг бодвол (би) сонгодог бүжигт илүү дуртай.
- * * *
14. Та монгол ардын хөгжим сонссон уу?
  15. Сонссон. Би монгол ардын дуу сонсох их дуртай.
  16. Уртын дуу бас сонссон уу, үгүй юү?
  17. Би уртын дуу нэг хоёр (удаа) сонссон. Их аятайхан аялгуутай байсан.
- * * *
18. Циркт ямар ямар юм (номер) гардаг вэ?
  19. Голдуу сургуультай амьтан, илбэ, уран нугаралт зэрэг янз бүрийн юм гардаг.

Аравдугаар хичээл

1. Та спортод дуртай юу? Ямар спортод дуртай вэ?
2. (Би спортод) дуртай. (Би) хөнгөн атлетик жаахан оролддог, та спортод дуртай юу?
3. Их дуртай. Хэдэн жилийн өмнө (би) гүйлтийн тэмцээнд оролцдог байсан.
4. Одоо бас спорт оролдож байна уу?
5. Одоо бараг оролдоогүй. Зав багатай учраас хааяа л одон бөмбөг тоглох дуртай.

* * *

6. Та монгол бөх үзсэн үү?
7. Би монгол бөх үзээгүй, бөхийн тухай л их соноссон. Үзмээр байна.
8. Энэ, монгол үндэсний спорт юм. Эрийн гурван наадмын нэг нь.
9. Энийг хаана үзэх вэ?
10. Биеийн тамирын ордонд бараг долоо хоног бүр үзэж болно. Хамгийн том тэмцээн наадмаар болдог.
11. Наадам хэзээ болдог вэ?
12. Наадам 1921 оны хувьсгалын ялалтын өдрөөр, 7-р сарын 11-13-т (арван нэгнээс, арван гурванд) болно.
13. Эрийн гурван наадам гэдэг юу (байна) вэ?
14. Эрийн гурван наадам бол монгол үндэсний спортын гурван төрөл, бөх барилдах, (хурдан) морь уралдах, сур харвах.

* * *

15. Танай баг хэддүгээр (ямар) байр эзэлсэн бэ?
16. Манай баг 2-р байр эзэлсэн.
17. Ямар баг түрүүлсэн бэ?
18. Их сургуулийн баг түрүүлсэн.
19. Тэр баг сайн шүү! Тэнд спортын хоёр мастер байдаг.
20. Тэмцээн цэнгэлдэх хүрээлэнд болсон биз? Их хүнтэй байсан уу?
21. Үгүй үгүй, Их сургуулийн спортын төвд болсон. Тийм олон хүн ч байгаагүй. Оюутнууд л ирсэн.

Арван нэгдүгээр хичээл

1. Танай хотод эмнэлэг бий юу?
2. (Манай хотод) хоёр эмнэлэг бий.
3. Таны бие сайн уу? Та хэзээ өвдсөн бэ? Заримдаа өвдөг үү?
4. Миний бие зүгээр (сайн). Хааяа нэг өвдвөл эмчид үзүүлдэг.
5. Та өвдвөл яадаг вэ?
6. Хэвтэх хэрэгтэй болбол (хэвтэх хэрэг гарвал) хэвтэнэ, гэхдээ голдуу гэртээ байгаад эм уудаг.
7. Эмнэлэгт хэвтэхэд (танайд) мөнгө төгрөг өгдөг үү (үнэтэй юу)?
8. Даатгалтай бол эмнэлэгт хэвтэхэд мөнгө өгдөггүй / үнэгүй / төлбөргүй.
9. Хүнд өвчин хүрвэл гэртээ хэвтэх үү, эмнэлэгт хэвтэх үү? Аль нь дээр вэ?
10. Эмнэлэгт хэвтсэн нь дээр.

* * *

11. Таны гэдэс хэзээ эхэлж өвдсөн бэ?
12. Уржигдар өглөө (эхэлж өвдсөн).
13. Та яагаад тэр өдөр нь (уржигдар) ирээгүй юм бэ (ирээгүй вэ?) Одоо хэвтэх юм байгаа биз дээ?
14. Таныг хэвт гэвэл (би) хэвтье дээ.
15. За, би (танд) эм бичиж өгнө. Гэдэс өвдөхөд энэ эм сайн. Ажлаа хийлгүй хэвтээрэй. Нөгөөдөр ирж үзүүлээрэй.
16. Баярлалаа, эмч ээ.
17. Хүн даатгалгүй байвал энэ эмчилгээ маш үнэтэй байж болно.

Арван хоёрдугаар хичээл

1. Үсчин хаана байдаг вэ? – Үсчин Үйлчилгээний төвд бий.
2. Үс засуулах ямар үнэтэй вэ? – Жаахан багасгаж тайруулбал хоёр зуун төгрөг, харин илүү үнэтэй бас байдаг.
3. Та миний үсийг хоёр хуруу (хир) тайрчихгүй юу? – За тэгьеэ.
4. Би их өтгөн үстэй юм аа. Жаахан шингэлэхгүй юу? – За тэгье.
5. Та үсээ тослуулах уу? – За тэгье, харин үнэртэй үс хийлгэхгүй (хийлгэлтгүй)

* * *

6. Миний цагийн нүүр / шил хагарчихаж, та засаад өгөхгүй юу? – За үзье.
7. Таны цаг засууштай байна. Гол нь бас хугарсан байна. – Засаж болох уу?
8. Болно болно. – За тэгвэл засуулъя.
9. Цагаа хэдийд ирж авч болох вэ? – Маргааш юм уу нөгөөдөр хэзээ ч (гэсэн) ирж болно.
10. Баярлалаа, баяртай. – Баяртай.

* * *

11. Би өмд захиалах гэсэн юм. Танд даавуу бий юу? – Даавуу бий, тэр даавуунаас сонгоорой.
12. Өмд хэзээ гарах вэ? – Долоо хоноод ирж загвар өмсч үзээрэй. Дараа нь хоёр хоноод (хоёр хоногийн дараа) гарна.

* * *

13. Танайд өнгөг зураг хийдэг үү? (авдаг уу?) – Хийлгүй (авалгүй) яах вэ.
14. Би энэ хүүхдийн ес арван хоёрын хоёр зураг авхуулмаар байна. – Жаахан байзна. Одоо. (нэг) хүн гарсны дараа та зургаа авхуулаарай.

Арван гуравдугаар хичээл

1. Сайн байна уу? Та сайхан нойрссон уу? – Сайхан унтлаа (унтсан). Та сайхан нойрсов уу?
2. Сайхан. Шөнө дуутай цахилгаантай бороо орсон. Та мэдсэн үү? – Бороо орсныг би мэдээгүй. Хэдэн цагт бороо орсон юм бэ?
3. Хоёроос дөрвөн цаг хүртэл их орж байсан.

* * *

4. Монголд хавар ямар байдаг вэ? – Тийм их дулаан биш. Салхи салхилдаг. (Харин) аажимдаа дулаардаг.

5. Хаврын тэнгэр ямар байдаг вэ? – Хаврын тэнгэр хувирч байдаг.
6. Хавар ямар ажил хийдгийг та мэдэх үү? – Хавар газар хагалж, үр тариа, хүнсний ногоо тарина.
7. Зун дулаан байдаг уу? – Зун халуун байдаг, заримдаа их бороо ордог.
8. Монголчууд намрыг яаж нэрлэдэг вэ? – Налгар намар гэж нэрлэдэг.
9. Яагаад тэгж нэрлэдэг билээ? – Яагаад гэвэл намрын тэнгэр сайхан цэлмэг байдаг. Үр тариа боловсорч ургац хураадаг.
10. Өвөл хүйтэн байдаг уу? – Их хүйтэн. Монголд өвлийн дундаж хүйтэн 35° (градус) байна. Заримдаа (цельсийн) хасах 50 градус хүртэл хүйтэн болдог.
11. Яасан (их) хүйтэн болдог юм бэ! Ийм хүйтэнд хүн мал гадаа явж чадах уу? – Чадалгүй яах вэ.

Арван дөрөвдүгээр хичээл

1. Танай шалгалт эхэлсэн үү?
2. Удалгүй эхэлнэ. Нэг сарын гурванаас.
3. Чи олон шалгалттай юу?
4. Би дөрвөн шалгалттай, нэг улсын шалгалттай.
5. Юуны улсын шалгалттай билээ?
6. Эртний монгол уран зохиолын түүхийн улсын шалгалттай.
7. Чи шалгалтад яаж бэлтгэж байна?
8. Заримдаа ганцаараа суугаад сурах бичгээ уншиж байна. Заримдаа эх зохиол уншаад найз нөхөдтэйгөө ярилцаж байна.
9. Танайх олон шүүлэгтэй байсан уу? Чи бүгдийг нь шүүлгэсэн үү?
10. Манайх таван шүүлэгтэй байсан. Бүгдийг нь шүүлгэсэн.
- * * *
11. Чи асуултаа мэдэж байсан уу?
12. Би асуултаа сайн мэдэхгүй байсан. Нэг асуулыг жаахан дутуу хариулсан.
13. Багш нэмэлт асуулт асуусан уу?
14. Тэгсэн, тэр асуулыг би сайн мэддэг байсан.
- * * *
15. Танай их сургууль хэдэн факультет, хэдэн тэнхим, хэдэн багш, хэдэн оюутантай (вэ)?
16. Манай их сургууль арваад факультет, тавин хэдэн тэнхим, мянга орчим багш, арван мянга гаруй оюутантай.
- * * *
17. Чи хоолоо хийнгээ шинэ үг цээжилж байна уу?
18. Тийм ээ. Чи хоолоо харж бай. Буцлангуут нь над хэлээрэй.
- * * *
19. Нэг бол (үгүй бол, эс бол) би кинонд явна, нэг бол (үгүй бол, эс бол) Доржийнд очно.
20. Үгүй бол энэ ажлыг хий, эс бол гэртээ харь.

Арван тавдугаар хичээл

1. Улаанбаатар хот Төв Азийн цээжид оршдог БНМУ-ын (Монгол улсын) нийслэл юм.
  2. Энэ хот бол БНМУ-ын улс төр, эдийн засаг, соёл, шинжлэх ухааны төв.
  3. Хотын төвд уудам талбайтай. Энэ талбайг Сүхбаатарын талбай гэдэг.
  4. Улаанбаатар далайгаас дээш 1300 метр өндөр газар оршдог.
  5. Сүхбаатарын талбайн эргэн тойрон янз бүрийн албан газрын барилга байдаг.
  6. Хойно (ард талд) нь засгийн (газрын) ордон бий.
  7. Засагийн газарын ордонд Монголын ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, түүний дарга, ехөнхий сайд ажлаа явуулдаг.
  8. Улаанбаатар хөл ихтэй хот. Одоо 800 000 (найман бум) орчим хүнтэй.
- * * *
9. Хотын хойно (хойт хэсэгт) юу байдаг вэ?
  10. Хойт хэсэгт ихэнхдээ гэрийн хороололын олон хашаа байшин.
  11. Баруун хэсэгт нь ямар ямар барилга бий вэ?
  12. Баруун хэсэгт нь Монголын Үйлдвэрчнийн Эвлэлийн соёлын ордон бий.
  13. Урд (өмнө) талд нь Богд уулын нэг том аманд Хөдөө аж ахуйн их сургууль байдаг.
  14. Манайх бүх хүнсний юмыг «Далай ээж» захаас авдаг. Тэндэхийн хүнсний бараа шинэхэн, чанартай байдаг.
  15. Тэр өндөр сүмд байдаг бурханыг Мэгзэд Жанрайсиг гэж монголчууд нэрлэдэг. Тэр бол Авалокетишвара бодисадвагийн төвд нэр юм даа.
  16. Тэнд ямар ч албан газар байхгүй, дандаа захын наймааны мухлагууд байдаг юм.
  17. Дээр үед «Барилгачидын соёлын ордон» гэж байсан. Тэнд одоо юу байрлаж байна?
  18. Тэнд одоо «Чингис» пивоны үйлдвэр байрладаг юм шиг байна билээ.

Эгшиг зохицох ёсны хүснэгт

Table of vowel harmony

		дараахи үед next syllable			
1-р үед 1 st syllable	богино эгшиг short vowel	урт эгшиг long vowel	хос эгшиг diphthong	2-р үед 2 nd syllable	дараахи үед next syllable
А аа, ай, яа	а, и	аа, уу, иа, иү, ий, ы	ай, уй	уу, а, аа	й(ы)+ аа
	явах самбар зарим харих	агаар асуу- явуул- яваад	аавыг надаас надаар яваарай галтай	явууллаа явуулах явуулаарай	аавыгаа
О оо, ой, ёо	о, и	уу, иу, аа, ий, ы	ой	уу, а, аа	й(ы)+ оо
	орон охин орох болих	одоо ороод оруул- орныг	номоор оноос хориод болиул	орууллаа оруулах оруулаарай	орныхоо
У уу, уй	а, и	уу, иу, аа, ий, ы	ай, уй	уу, а, аа	й(ы)+ аа
	ухах уран урих	нуруу ухаан уриул- үхуул-	хуурай дугтуй үхаарай уултай	уруул- уруулах уриулаад	улсынхаа
Э ээ	э, и	ээ, үү, ий	эй	үү, э, ээ	ий, ээ
	ээрэг эрэх нэрлэх	сэрээ эрүүл нэрлээд нэрийг	нэрлүүл- нэрээр нэртэй	нэрлүүлэх нэрлүүлээд	нэрийнхээ
Ө өө	ө, и	өө, үү, ий	эй	үү, э, ээ	ий, өө
	өлсөх хөгжил өөдөх	өрөө зөрүү өгүүл өөрийг	өгөөд өөрөөр өрөөтэй	өгүүлэх өгүүлээд	өөрийгөө
Ү үү, үй	э, и	ээ, үү, ий	эй	үү, э, ээ	ий, ээ
	үзвэр үзэх	үнээ түлхүүр үзээд үгийг	үзээрэй үстэй	үзүүлэх үзүүлээд	дүүгийнхээ
И ий	и, э	ээ, үү, ий	эй	үү, э, ээ	ий, ээ
	бичиг бичих нисэх	жишээ илүү бичээд бичгээр	бичээрэй бичигтэй	бичүүлэх бичүүлээд	бичгийнхээ

Үйл үгийн нөхцөлийн орлого

Tables of Verb Classes

A: Formation of *converba imperfecti* and of causatives

Үйл үгийн ж/ч (жээ/чээ) нөхцөлийн орлого

Шифр Class No.	Орчин үеийн монгол хэлэнд In present-day Mongolian		Орчин цагийн «Үсгийн дүрэм»-д In modern orthography		Үсгийн дүрэмд авах нөхцөл Suffix according to orthogr.	Үсгийн дүрэмд нөхцөлийг бичих жишээ Examples according to orthography
	Үйл үндсэний төгсгөл Stem finals	Авах нөхцөл Suffix	Үйл үндсэний төгсгөл Stem finals	Үйлдүүлэх хэвд авах дагавар Causative suffix		
Э1	Урт, хос эгшиг	дг	Урт, хос эгшиг	-лга ⁴	ж	-ж, -жээ
	su-, bæ-, ta-, xi-, nu-		суу-, бай-, таа-, хий-, нүү-	суулга-, байлга-, таалга-, хийлгэ-, нүүлгэ-		сууж, байж, тааж, хийж, нүүж
Э2.1	Богино эгшиг	дг	Богино эгшиг	-уул/-үүл, -аа/-гаа	ж	-ж, -жээ
	nerel-, эрх-, xarav-, örög-, ял-, suily-, ürg-, un-, an-		нэрлэ-, орхи-, харва-, өргө-, олго-, суулга-, үргэ-, уна-, ана-	нэрлүүл-, орхиул-, харвуул-, өргүүл-, олгуул-, суулгуул-, үргээ-, унаагаа-, анаагаа-		нэрлэж, орхиж, харваж, өргөж, олгож, суулгаж, анаагаж, унаагаж
Э2.2	Хэт богино эгшиг	дг	Гийгүүлэгч ц, з, д, т, х:	-уул/-үүл, -аа ⁴	ж	-Э+ж, -жээ
	but-, хад-, bæd-, бүт-, bæx-, мэд-, unt-		буц-, хаз-, бод-, бүт-, цох-, мэд-, унт-	буцаа-, хазуул-, бодуул-, бүтээ-, цохуул-, мэдүүл-, унтуул-		буцаж, хазаж, бодож, бүтэж, цохож, мэдэж, унтаж
Э2.3	Хэт богино эгшиг	дг	Гийгүүлэгч ж, ч, ш, хь:	-уул/-үүл, -аа ⁴	ж	-Иж, -жээ
	biif-, эф-, xögd-, unf-, day-		бич-, оч-, хөгж-, унш-, дахь-	бичүүл-, очуул-, хөгжөө-, хөгжүүл-, уншуул-, дахиул-		бичиж, очиж, хөгжиж, уншиж, дахиж
Э2.4	Хэт богино эгшиг	дг	Гийгүүлэгч р, рь, в, вь, г, гь, л, ль, м, мь, нь:	-уул/-үүл, -аа ⁴	ж (ч ⁴)	-ж, -жээ
	xar-, xar-, jav-, tav-, teg-, ju-g-, xam-, xum-, al-, bal-, balxaxar-, ser-, tan-		хар-, харь-, лв-, тавь-, тэг-, шуугь-, хам-, хумь-, ал-, боль-, боловсор-, сэр-, тань-	харуул-, хариул-, явуул-, таниул-, тэгүүл-, шуугиул-, хамуул-, хумиул-, алуул-, болиул-, боловсруул-, сэрээ-		харж, харьж, лвж, тэгж, шуугьж, хамж, хумьж, алж, больж, боловсорч ⁴ (*тайлагдал exception)

Э2.5	Хэт богино эгшиг	ф'	Гийгүүлэгч С:	-уул/-үүл, -аа*	ж	-Э+ж, -жээ
	xus ⁺ , xas ⁺ , as ⁺ , xes ⁺ , xus ⁺		хүс-, хас-, ас-, хэс-, хус-	хусуул-, хасуул-, асаа-, хэсүүл-		хүсэж, хасаж, асааж, хэсэж, хусааж
Г1.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -л:	-га*	ж	-ж, -жээ
	bol-, ol-, sal-, ner'ül-, эгх'ул-, biß'ül-, ul'ül-, xög'dül-, xusu'ül-		бол-, ол-, сал-, (нэрлүүл-, орхиул-, бичүүл-, уншуул-, хөгжүүл-, хусуул)	болго-, олго-, салга-		болж, олж, салж, нэрлүүлж, орхиулж, бичүүлж, уншуулж, хөгжүүлж, хусуулж
Г2.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -р:	-га*	ч	-ч, -чээ
	gar-, хүр-, sur-, хөр-		гар-, хүр-, сур-, хөр-	гарга-, хүргэ-, сурга-, хөргө-		гарч, хүрч, сурч, хөрч
Г3.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -с:	-га*	ч (ж**)	-ч, -чээ
	bos-, nis-, sən's-, tög's-, dus-, bay's-, ur's-, ix's-		бос-, нис-, сонс-, төгс-, дуус-, урс-, багас-, ихэс-	босго-, нисгэ-, төгөстө-, дуусга-, сонсго-, урсга-, багасга-, ихэсгэ-		босч, нисч, сонсч, төгсч, дуусч, урсч, багасч, ихэсч (*тайлагдал exception)
Г4.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -д:	-уул/-үүл, -га*/-ха*	ж	-Э+ж, -жээ
	bad-, bel'd-, xöl'd-, üil'd-		цад-, бэлд-, холд-, үйлд-	цэтга-, үйлдүүл-, бэлтгэ-, холдуул-, холтго-		цадаж, цаджээ, бэлдэж, бэлджээ, холдож, холджээ, үйлдэж, үйлджээ
Г5.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -в:	-(х)уул	ч	-ч, -чээ
	av-		ав-	авхуул-		авч, авчээ
Г6.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -г:	-үүл	ч	-ч, -чээ
	ög-		өг-	өгүүл-		өгч, өгчээ
Г7.	Гийгүүлэгч	ф'	Гийгүүлэгч -н:	-га, -гаа, -ээ, -аа, -уул/-үүл	ж	-Э+ж, -жээ
	sun-, tun-, ün-, хап-		суна-, туна, чинэ, хана-	сунга-, сунаа-, тунгаа-, тунаа-, тунуул-, чинээ-, чинүүл-, ханаа-, хануул-, ханга-		сунаж, сунажээ, тунаж, тунажээ, чинэж, чинэжээ, ханаж, ханажээ

*/** Тайлагдал – Exception:

ж,ч хоёр нөхцөлийн давтамж ба дуудлагын аналогийн учраар ж,ч нөхцөлүүд солигдох, сэлгэх явдал цөөн үгэнд тохиолдоно.

The suffixes ж,ч are used irregularly with some stems or they can also alternate due to analogy and frequent repetition.

B: Other verb forms

Үйл үгийн ж/ч (жээ/чээ) гээс бусад нөхцөлийг бичих дүрэм

(Э = эгшиг/vowel; Г = гийгүүлэгч/consonant)

Шифр Class No.	Орчин цагийн «үсгийн дүрэм»-д үйл үгийн төгсгөл Verb finals in present-day orthography	нөхцөл, бичих жишээ suffixes, examples			
		эгшигээр эхэлсэн beginning in -V	эгшигт гийгүүлэгчээр эхэлсэн нөхцөлүүд ба -х, -хлаар ¹ beginning in -C: m, n, g, l, b, v, and -x, -хлаар ²		заримдаг гийгүүлэгчээр эхэлсэн beginning in -C: s, d, t, z
		-аад ¹ , -аа ² , -уул/-үүл	-на ¹ , -бал ¹ , -вал ¹ , -магц ¹ , -га ¹ , -лаа ¹	-в, -н, -х, -гч, -хлаар ¹ , -нгуут ² , -нгаа ² , -ад, -лц, -гд	-сан ¹ , -даг ¹ , -саар ¹ , -тал ¹ , -зана ¹ , -схий
Э1	суу-, нүү-, бай-	суугаад, нүүгээд, байгаагд	сууна, суувал, суумагц, суулаа, байлга-, нүүлгэ-	суув, суун, суух, суугч, суухлаар, суунгуут, суунгаа, суулц-	суусан, суудаг, суусаар, суутал, суузана, суусхий-
Э2.1	нэрлэ-, орхи-, өргө-, олго-, суулга-	нэрлээд, нэрлүүл-, орхиод, орхиул-, олгоод, суулгаагд	нэрлэнэ, нэрлэвэл, нэрлэлээ, орхилоо, нэрлэмэгц	нэрлэв, нэрлэн, нэрлэх, нэрлэгч, нэрлэхлээр, нэрлэнгүүт, нэрлэнгээ, нэрлэлц-, нэрлэгд-	нэрлэсэн, орхисон, орхидог, орхисоор, орхитол, орхизоно, орхисхий-
Э2.2	а) Эц, Эз, Эд, Эт, Эх				
	буц-, хаз-, мэд-, бүт-, цох-	буцаад, буцаагүй, буцаа-, мэдээд, бүтээд,	буцина, буцвал, буцмагц, буцлаа, бүтнэ, бүтвэл, бүтмэгц, бүтлээ	буцав, мэдэв, мэдэн, мэдэгч, мэдэхлээр, мэдэнгүүт, мэдэнгээ, мэдэлц-, мэдэгд-	буцсан, мэдсэн, мэддэг, мэдсээр, мэдтэл, мэдээнэ
	б) Гц, Гз, Гг, Гд, Гх				
	суулц-, уулз-, үзэгд, тогт-, түлх-, унт-	суулцаад, суулцаагүй, үзэгдээд, үзэгдээгүй, түлхээд, ... унтаад,	уулзана, уулзвал, уулзмагц, уулзлаа, үзэгдэнэ, тогтоно, суулцана, түлхэнэ, унтана,	суулцав, уулзав, уулзан, уулзах, уулзагч, уулзахлаар, уулзангуут, уулзангаа, уулзалд	суулцсан, суулцдаг, суулцтал, тогтсон, тогтдог, тогттол, тогтзоно, тогтосхий
Э2.3	а) Эж, Эч, Эш, Эхь				
	хож-, бич-, таш-, цохь-	хожоод, хожоогүй, хожуул, бичээд, бичээгүй, бичүүл, ташаад, цохиод, цохиогүй, цохиул-	хожно, бичнэ, ташна, цохино, хожвол, ташвал, цохивол, цохимогц, цохилоо, хожлоо	хожив, бичив, ташив, цохив, хожих, хожигч, хожихлоор, хожингуут, хожингоо, хожилц-, хожигд-	хожсон, хождог, хожсоор, хожтол, хожтол, бичээнэ, бичисхий-, цохисон, цохидог, цохисоор, цохитол, цохизоно, цохисхий,
	б) Гж, Гч, Гш				
	хөгж-, агч-, унш-, тогш-, орш-	хөгжөөд, хөгжөөгүй-, хөгжүүл-, уншаад, уншлаагүй, уншуул-, оршоод	хөгжинө, агчина, уншина, тогшино, оршино, уншвал, уншмагц, уншлаа,	хөгжив, хөгжин, хөгжих, хөгжигч, хөгжихлөөр, хөгжингүүт, уншингаа, уншилц-,	хөгжсөн, хөгждөг, хөгжсөөр, хөгжтол, уншзана, ундисхий, тогшисхий,

Э2.4	р, рь, в, вь, г, гь, л, ль, м, мь, нь				
	хар-, харь-, яв-, тавь-, тэг-, шуугь, хам-, хумь-, ал-, боль-, тань-,	хараад, хариад, хараагүй, хариагүй, харуул, хариул, шуугиад, шуугиагүй, таниагүй	харна, харина, явна, тавина, шуутина, такина, болино, харвал, харивал, хармагц, харныгц, явал, тавивал, тэгвэл, шуугивал, хамбал, хумивал, албал, болибол, танилаа, аллаа, болилоо	хараа, хариа, харах, харих, харагч, харигч, харахлаар, харихлаар, харагуут, харингуут, харингаа, харилц-, танилц-	харсан, харьсан, хартал, харьтал, харсаар, харьсаар, харьзана, харсхий, харьсхий, шуугьсан, шуугьдаг, шуугьтал
Э2.5	а) Эс				
	хүс, хас-, ас-, хэс-, хус-	хүсээд, хүсээгүй, хүсүүл, асаад, асаагүй, асаа, хусаад	хүснэ, хасна, асна, хэснэ, хусна, хүсвэл, хүсмэгц, хүслээ	хүсэн, хүсэн, хүсэх, хүсэгч, хүсэхлээр, хүсэнгүүт, хүсэлц-	хүссэн, хүсдэг, хүссээр, хүстэл, хүссэнэ, хүсэхсий
	б) Гс				
	үнс-	үнсээд, үнсээгүй, үнсүүл	үнсэнэ, үнсвэл, үнсмэгц, үнслээ	үнсэн, үнсэн, үнсэх, үнсэгч, үнсэхлээр, үнсэнгүүт, үнсэнгээ, үнсэлц, үнсэлд-	үнссэн, үнсдэг, үнссээр, үнстэл, үнсэнэ, үнсэхсий
Г1, -Л	ол-, бол-, нэрлүүл-	олоод, олоогүй, олүүл-, нэрлүүлээд, нэрлүүлээгүй	олно, болно, нэрлүүлнэ, олбол, болбол, нэрлүүлбэл, олмогц, оллоо, нэрлүүллээ	олов, олов, олох, ологч, олохлоор, олонгуут, олонгоо, ололц-	олсон, олдог, олсоор, олтол, олзоно, олсхий
Г2, -Р	гар-, хүр-, сур-, хөр-	гараад, гараагүй, хүрээд, хүрээгүй	гарна, хүрнэ, гарвал, хүрвэл, гармагц, гарга-, хүргэ-, сурга-, хөргө-, гарлаа, хүрлээ	гараа, гаран, гарах, хүрэх, сурах, хөрөх, гарагч, гарахлаар, гарангуут, гаралц-,	гарсан, гардаг, гарсаар, гартал, гарзана, гарсхий,
Г3, -С	а) Эс				
	бос-, нис-, сонс-, багас-, ихэс-,	босоод, нисээд, босоогүй, нисээгүй	босно, ниснэ, босвол, нисвэл, босмогц, бослоо, босго-, нисгэ-	босов, нисэв, босон, босогч, босохлоор, босонгуут, босонгоо, босолц-	боссон, босдог, боссоор, бостол, босзоно, бососхий,
	б) Гс				
	төгс-, өлс-, урс-	төгсөөд, төгсөөгүй	төгсөнө, өлсөнө, урсана, төгсвол, төгсмөгц, төгсгө, төгслөө, өлсгө-, урсга-	төгсөв, төгсгөн, төгсөх, төгсөгч, төгсөнгүүт, төгсөнгөө, төгсөлц-	төгссөн, төгсдөг, төгссөөр, төгстөл, төгсөнө, төгсөсхий
Г4, -Д	а) Эд				
	цад-	цадаад, цадаагүй	цадна, цадвал, цадмагц, цатга-, цадлаа	цадав, цадан, цадах, цадгч, цадахлаар, цадангуут, цадангаа, цадали-	цадсан, цаддаг, цадсаар, цадтал, цадзана, цадасхий
	б)				
	бэлд-, холд-	бэлдээд, бэлдээгүй, холдоод, холдоогүй	бэлдэнэ, холдоно, бэлдвэл, бэлдмэгц, бэлтгэ, бэлдлээ, холтго, холдлоо	бэлдэв, бэлдэн, бэлдэгч, бэлдэхлээр, бэлдэнгүүт, бэлдэнгээ, бэлдэлц-	бэлдсэн, бэлддэг, бэлдсээр, бэлдтэл, бэлдэнэ, бэлдэхсий

Г5, -В	В				
	ав-	аваад, аваагүй, авхуул	авна, авбал, авмагц, авлаа	авав, аван, авах, аватч, авахлаар, авангуут, авангаа, авалц-	авсан, авдаг, авсаар, автал, авзана, авсхий
Г6, -Г	Г				
	өг-	өгөөд, өгөөгүй, өгүүл	өгнө, өгвөл, өгмөгц, өглөө	өгөв, өгөн, өгөх, өгөхлөөр, өгөнгүүт, өгөнгөө, өгөлц-	өгсөн, өгдөг, өгсөөр, өгтөл, өгзөнө, өгсхий
Г7, -Н	Н				
	суна-, туна-	сунаад, сунаагүй	сунана, тунана, сунавал, сунамагц, сунга, тунгаа, суналаа, туналаа	сунав, сунаж, сунах, сунахлаар, сунангуут, сунангаа, суналц-	сунасан, сунадаг, сунасаар, сунатаг, сунасхий

Хэл зүйн нэр томъёоны хэлхээс

Index of Grammatical Terms

A

- abbreviated enumeration (*энэ тэр* = etc.) 1,14; (*хэрэг* = etc.) 5,13
- ablative 2,2c; 2,15; 7,1; 15,1a
- ablative of pronouns 2,2c
- accusative 2,2b; 9,4c
  - pronouns 2,2b
  - plus the verb 'to say' 11,10
- accusative of pronouns 2,2b
- accusative plus the verb 'to say' 11,10
- adjective 1,2; 1,4
  - derivation 13,2
  - deverbal adjectives 6,5; 8,8; 12,9
  - verbs derived from adjectives 7,6; 12,4
- adjective (qualitative noun) in sociative as a predicate 12,16
- approximate numerals 14,2b

B

- benedictive 12,10

C

- capital letters 2,19
- cardinal numerals 2,5
- cardinal points 15,10
- cases 1,3; 2,2; 8,3; 9,4; 13,3; 15,1
  - double cases 9,4b; 15,1d
- causatives 7,5; 11,3; 12,3
- cause 6,19
- clause
  - conditional clauses 9,16
  - negative dependent clause 10,9
  - object clause 9,18
  - temporal clause 13,4
- collective numerals 3,4
- collectives 3,1; 4,2
- colloquial style 14,9
- comparison 2,15; 9,17
- composite tenses 2,10; 7,8; 8,9
- concessive 14,4
- condition 8,5
- conditional

- conditional 15,6
- conditional clauses 9,16
- converbum conditionale 8,5

conditional 15,6

conditional clauses 9,16

converbs

- converbum abtemporale 10,7
- converbum comparativum 13,4
- converbum conditionale 8,5
- converbum imperfecti 2,10
- converbum modale 7,9; 14,3
- converbum perfecti 5,7; 11,4
- converbum successivum 13,4
- converbum terminale 10,5
- converbum perfecti of *бол* 6,18
- converbum perfecti and converbum imperfecti – syntactic differences 13,7
- cooperative verbs (*verba cooperativa*) 2,8

D

- dative-locative 1,3b; 3,11; 7,1; 9,4a; 15,2a
  - nomen futuri in dative-locative 7,11; 10,8c
- dative-locative plus *дуртай*, *дургүй* 6,14
- dative-locative plus *хэрэгтэй*, *хэрэггүй* 6,15
- dative-locative of pronouns 2,2a
- days of the week 5,9
- demonstrative pronouns 1,6
- derivation of nouns from adverbs 9,1
- derivation of adjectives 13,2
- deverbal adjectives 6,5; 8,8; 12,9
- deverbal suffixes 2,8
- direct speech 6,17; 7,14a
- direction, place and the cardinal points 15,10
- double cases 9,4b; 15,1d
- doubts about a past action 10,4
- duration
  - in the past 2,10b; 7,8a; 8,9
  - in the present 2,10a
  - intensity or duration of an action 9,9
  - prolonged action 8,7b
  - short duration 8,7a; 12,12

E

- echo words 9,2
- either – or 14,8
- elision of the predicate 11,4
- emphasis 4,19
- enclitic form of the 3rd person pronoun
нь 2,4; 4,18; 5,14; 6,12; 9,10e; 9,13b; 10,5;
11,7a; 13,4; 13,8
- enclitic possessive pronouns 4,4
- enumeration
  - abbreviated enumeration (*энэ тэр* =
etc.) 1,14; (*ээрэ* = etc.) 5,13

F

- foregrounding particles 5,14; 6,21a; 10,13a
- future – immediate 12,11
- future noun (nomen futuri) 2,12; 3,13; 4,15;
6,11; 8,10; 9,10; 10,8; 11,5; 15,8

G

- generic number 1,2
- genitive 1,3a; 7,1; 8,3
  - independent form 13,1

H

- habitual action 2,13; 9,11

I

- immediate future 12,11
- immediately preceding action 14,6
- imperative 3,5; 4,10
- imperative forms for an action of short
duration 12,12
- increasing the degree or the quality 13,6
- independent forms of possessive pronouns 2,3
- independent forms of the genitive 13,1
- instrumental 5,3; 7,1; 8,3; 13,3; 15,1c
- intensity or duration of an action 9,9
- interrogative pronouns 1,9

L

- last syllable vowel of the verbal stem 4,11
- lexical units – formation 5,1
- limiting the number 4,8

M

- manner of communication (quotation verb)
2,20
- months 5,10

N

- negated nomen usus 4,13
- negation 1,13; 4,10; 5,5; 5,6; 6,8; 6,9
- negation of the imperative and prescriptive
4,10

- negation of the past tense 5,5; 6,8
- negation of the present tense 5,6; 6,9
- negative dependent clause 10,9
- negative indefinite pronouns 4,6
- nomen (see also 'noun')
  - negated nomen usus 4,13; 10,9
  - nomen futuri 2,12; 3,13; 4,15; 6,11; 8,10;
9,10; 10,8; 11,5; 15,5; 15,8
  - nomen futuri in dative-locative 7,11;
10,8c
  - nomen futuri plus *гэж байна* 8,10c
  - nomen futuri plus *дуртай, дургүй,*
хэрэгтэй, хэрэггүй 6,13
  - nomen futuri plus *нь* 6,12; 9,10e
  - nomen imperfecti 4,12; 10,6
  - nomen imperfecti of some verbs 6,7
  - nomen perfecti 2,10b; 2,11; 9,12; 11,7;
12,13; 13,5
  - nomen perfecti + *чинь* 12,13
  - nomen usus 2,13; 9,11
  - nomen usus + *бол* 10,10
- nominal sentence 1,11; 2,14
- noun
  - adjective (qualitative noun) in sociative
case as a predicate 12,16
  - case forms of nouns and pronouns 2,2
  - future noun (nomen futuri) 2,12; 3,13;
4,15; 6,11; 8,10; 9,10; 10,8; 11,5; 15,8
  - noun in an adverbial function 12,15
  - noun of the imperfect (nomen
imperfecti) 4,12
  - nouns derived from adverbs 6,1
  - nouns 1,2
  - verbal noun + *болов уу?* (colloquial *бол*
уу?) 15,7
  - verbal noun in -л with negative particle
7,10
  - verbal noun indicating habitual action
(nomen usus) 2,13; 7,8b
  - verbal noun of the future (nomen
futuri) 2,12; 3,13; 4,15; 6,11; 8,10; 9,10;
10,8; 11,5; 15,8
  - verbal noun of the perfect (nomen
perfecti) 2,10b; 2,11
  - verbal nouns as attributes 3,13; 6,6; 7,12
- noun in an adverbial function 12,15
- noun of the imperfect (nomen imperfecti)
4,12
- nouns derived from adverbs 6,1
- nouns 1,2
- number
  - generic number 1,2
  - partial number 1,2; 2,1; 5,2; 8,1; 9,3; 12,1
  - plural 1,2
  - singular 1,2

- numerals 1,2; 1,5; 2,5; 2,6; 5,11; 8,4; 9,6; 10,2; 12,2; 14,2; 15,3
  - approximate numerals 14,2b
  - cardinal numerals 1,5; 2,5
  - collective numerals 3,4
  - limiting the number 4,8
  - numeral *хәәр* after a pair of nouns ('and') 4,17
  - numerals 10 – 100 4,7
  - numerals 100 – 1,000,000 7,3
  - numerals 10,000 – 1,000,000,000 15,3
  - ordinal numerals 2,6
  - repetition of numerals 6,20

O

- object clause 9,11; 9,18; 11,7c; 13,5
- optative 15,4
- order of words in a sentence 2,16
- ordinal numerals 2,6

P

- pair words 11,1
- pairing words 3,10; 4,16
- parallel action 14,5
- partial number 1,2; 2,1; 5,2; 8,1; 9,3; 12,1
- particle *юм* ('thing, something')
  - in a nominal phrase 3,8
  - in a nominal sentence 3,7
- particles 2,18; 6,21; 9,19; 8,12; 10,13; 11,11
- particle indicating the subject 5,14; 6,21a
- particle indicating the object 10,13a
- passive voice 12,5
- perfect converb of *бол-* 6,18
- perfective action 12,8
- perfectum futuri 15,5
- personal pronouns 1,7
- phonetics 1,1
- phrases with postponed *зарум* 13,8
- phrases with postponed *цөм, бүгүд* 13,8
- planets 5,9
- plural 1,2
- plural verbs (*verba plurativa*) 2,8
- polite negative question 6,11
- possession 3,11
- possessive pronouns 1,8; 2,3
- possessive suffix *-aa'* 4,5
- postposition after *nomen perfecti* 6,10
- postpositions 3,2; 4,3; 5,4; 7,2; 8,2; 9,5; 10,1; 11,2; 14,1; 15,2
- postpositions after verbal nouns 9,13
- potential 10,3
- precativе 9,7
- predicate for a rational subject 10,12
- prescriptive 4,9; 4,10

- presens imperfecti 2,9; 11,6
- presens perfecti 3,6; 10,4
- present tense of the imperfect (*presens imperfecti*) 2,9; 11,6
- present tense of the perfect (*presens perfecti*) 3,6; 10,4
- preteritum imperfecti 9,8
- preteritum perfecti 7,7
- prohibition 12,7
- pronouns
  - ablative of pronouns 2,2c
  - accusative of pronouns 2,2b
  - dative-locative of pronouns 2,2a
  - demonstrative pronouns 1,6
  - enclitic form of the 3rd person
    - pronoun *нб* 2,4; 4,18; 5,14; 6,12; 9,10c; 9,13b; 10,5; 11,7a; 13,4; 13,8
  - enclitic possessive pronouns 4,4
  - instrumental of personal pronouns 5,3
  - interrogative pronouns 1,9
  - negative indefinite pronouns 4,6
  - personal pronouns 1,7
  - possessive pronouns 1,8; 2,3
  - reflexive pronoun 6,2
  - sociative of pronouns 2,2d
- pronunciation 1,1
- purpose 14,7

Q

- qualitative noun – see adjective
- question 1,12; 6,11
- quick completion of an action (*verba intensiva*) 8,6
- quotation verb 2,17; 2,20; 7,14a; 9,15

R

- reflexive pronoun 6,2
- refusal 12,7
- regular action in the past 7,8b
- repetition of numerals 6,20

S

- short and long duration of action 8,7
- simple present tense of the imperfect (*presens imperfecti*) 2,9
- singular 1,2
- sociative 2,2d; 3,11; 6,3; 8,3; 12,16; 15,1b
- sociative of pronouns 2,2d
- subject indicating particle 5,14
- substantive – see noun
- superlative 7,4

T

temporal clause 13,4

tense

composite tenses 2,10

negation of the past tense 5,5; 6,8

negation of the present tense 5,6; 6,9

present tense of the perfect (presens perfecti) 3,6

time in hours 5,12

V

verb classes 2,7

verb of existence (to be) 1,10

verb *ѣ-* 2,17; 2,20; in direct speech 6,17; 7,14a; 9,15; after *nomen futuri* 7,14b; 14,7*verba cooperativa* 2,8*verba diminutiva* 12,6*verba intensiva* 8,6; 12,8*verba pluritativa* 2,8*verba vicaria* 3,12; 10,11; 11,8verbal noun (see also '*nomen*,'*noun*')verbal noun + *болѡууѣ* (colloquial *болууѣ*) 15,7verbal noun in *-ѣ* with negative particle 7,10

verbal noun indicating habitual action

(*nomen usus*) 2,13verbal noun of the future (*nomen futuri*) 2,12;

3,13; 4,15; 6,11; 8,10; 9,10; 10,8; 11,5; 15,8

verbal noun of the perfect (*nomen perfecti*)

2,10b; 2,11

verbal nouns as attributes 3,13; 6,6; 7,12

verbal phrases 4,14; 5,8; 6,16; 7,13; 8,11; 9,14;

11,9; 12,14

verbal stem vowel – elision 4,11

verbs derived from adjectives 7,6; 12,4

vocative 3,3

voluntative 6,4; 8,7a

W

word order 3,9

Бүтээвэр, хэлзүйжсэн үг, сул үгийн хэлхээс

Index of morphemes and grammatical words and particles

А

- аа¹ 8,12c; 9,19b; 11,11b (emphasis)
- аа¹ 3,3 (vocative); 6,4; 10,13c (after verb forms)
- аа¹ 4,12; 6,7; 10,6 (*nomen imperfecti*)
- аа¹ 4,5; 7,11; 9,13b; 10,4; 10,5; 10,8d; 11,5a; 12,3a; 13,4; 15,8; 15,10c (possessive)
- аад¹ 5,7; 12,12 (*converbum perfecti*) + л 8,7; + яах яэ 12,7
- аад¹ 14,2b (numerals)
- аадах¹ 12,12
- аадахъя 8,7
- аар¹ 5,3
- аарай¹ (-ээрэй, -оорой, -өөрэй) 4,9
- аас¹ 2,2c
- аасай¹ (-ээсэй, -оосой, -өөсэй) 15,4
- аач¹ 9,7
- аван, аваад 10,1
- ан 3,4

Б

- байлгүй 15,9
- байх(аа) 8,12b
- билүү 10,13b
- битгий 4,10
- биш 1,13; 4,6
- билээ 9,19a; 10,13b
- бодвол 9,17
- бол- 8,10; 10,10; 11,5c
- бол 6,21a; 8,5; 10,13a; 11,11a; 14,8
- болбол 8,5
- болов уу?/бол уу? 15,7
- болоод 6,18
- бөгөөд 12,14b
- бусад 8,2
- бүгд 13,8b

В

- в 7,7; 13,2a
- вал/-бал¹ 8,5
- вар¹ 13,2b

Г

- г 2,2b (accusative)
- г 14,4 (concessive)
- га-¹ 7,6a; 11,3; 12,3a; 12,4
- гаа¹ 12,3a
- гадна 11,5b
- гаран, гараад 14,2b
- гаруй 14,2b
- гд- 12,5
- гтун/-гтүн 12,10
- гүй 1,10; 1,13; 4,13; 6,5
- гэ- 2,17; 2,20; 6,17; 7,14; 9,15; 11,10; 14,7
- гэвэл 9,15b
- гэж байна 8,10c
- гэсэн юм 7,14b
- гээд байгаа юм 8,10c

Д

- д 2,1; 5,2; 9,3 (partial number)
- д 1,3b (locative)
- д- 7,6; 12,4; 12,5 (verb formation)
- даа¹ 4,19
- даг¹ 2,13; 3,7
- даг¹ бол- 10,10
- даг¹-гүй 4,13
- даг¹ юм 3,7
- дараа 5,4
- дахь/-дахи 5,9
- дор (доор) 3,2
- дотор 3,2; 8,2
- дунд 7,2
- дугаар/дүгээр (-р) 2,6
- дуртай, дургүй 6,13; 6,14
- дэх/-дэхи 5,9
- дэргэд 3,2
- дээр 3,2; 7,2; 15,2a

Е

- е 6,4
- ё 6,4
- ёстой 8,10a

Ж

- ж/-ч 2,10a; 9,2; 9,8
- ж/-ч + л 8,7
- ж/-ч барь- 9,2
- жээ/-чээ 8,6; 9,8

З

- з- 9,2
- зарим 13,8a
- зна- 12,6
- зэрэг (= etc.) 5,13

И

- иар, -иор 5,3
- иарай/-иорой 4,9
- иас 2,2c
- ий /-ы 1,3a
- ийг/-ыг 2,2b; 9,4c
- ийн/-ын 1,3a
- ингэ- 10,11

Л

- л 2,18b; 4,8; 6,21c; 8,7; 9,9
- л байна 8,7
- л 7,10; + -гүй 10,9
- лаа* 3,6; 7,7; 8,6; 10,4; 10,13c; 12,11
- лга* 11,3; 12,3a
- лт-гүй 12,7
- луу/-лүү 4,3
- лц- 2,8

М

- м- 9,2
- маар* 6,5; 8,8; 12,9
- минь 9,4c
- мз 10,3

Н

- н 7,9; 14,3 (*converbum modale*)
- н 2,1; 9,3; 12,1 (*noun final*)
- н 1,5; 2,5; 4,7; 7,3 (*numeral final*)
- н 1,3a (G.)
- н- 8,4
- н(г) 12,1
- на* 1,10; 2,9
- наана 8,2
- нгаа* 14,5
- игуут (нь)/-нгүүт (нь) 14,6
- игуут/-нгүүт 14,6
- игуутаа/-нгүүтээ 14,6
- ид 1,3b
- нөгөө, нөгөөх 14,9
- нь 2,4; 4,18; 5,14; 6,12; 9,10e; 9,13b; 10,5; 11,7a; 13,4; 13,8; 14,6
- нэг бол 14,8

О

- оодохтэ 8,7
- орчим 7,2; 14,2b

Ө

- өмнө 5,4; 7,2; 9,13b; 10,1
- өмнөөс 14,1
- өөдөхье 8,7
- өөрөө 6,2

Р

- руу/-рүү 4,3

С

- с- 7,6a; 12,4
- саар* 10,7
- сан* 8,12a; 15,5
- сан* 2,10b; 2,11; 3,7; 8,6
- сан* нь 11,7a
- сан* ч 11,7b
- сан* чинь 12,13
- сан* юм 3,7
- сан* бил үү? 10,4

Т

- т 1,3b
- т- 12,4; 12,5
- тай* 2,2d
- тай бол- 8,3
- тал* 10,5
- төдийгүй 11,2
- төлөө 14,7
- тусам, тусмаа 13,6
- тул(д) 14,7
- тутам 13,6
- тухай 3,2
- тэг- 3,12a

У

- улс/улсууд 4,1
- уу/үү 1,12
- уул/-үүд 5,2; 8,1; 12,1
- уул/-үүл 7,5; 7,6b; 11,3
- уул[аа(н)]/-үүл[ээ(н)] 3,4
- ууштай/-үүштэй 12,9

Ү

- үгүй 1,13
- үгүй бол 14,8

Х

- х 2,12; 7,11 (*nomen futuri*); + аа* 11,5a;
- + бол- 8,10b; 11,5c; -гүй 10,9; + гэж 14,7;
- + сан* 15,5; + юм сан 15,5
- х (-хь, -хи) 2,3; 3,1; 6,1; 9,1a; 13,1 (*nominal suffix*)

-хаар¹ 13,4; 14,7
 хавиар 15,2b
 хавьд 15,2b
 хажууд 3,2
 хамгийн 7,4
 хамт 7,2
 -хан¹ 1,1,20; 1,4; 4,8; 9,1b; 15,10d
 -хан⁴ 4,2 (collectives)
 -хгүй бол 8,5
 -хи 9,1a
 -хлаар⁴ 13,4
 хойш 5,4; 9,5
 -хтай зэрэг 13,4
 хүн 10,12
 хүртэл 5,4
 хэрэгтэй, хэрэггүй 6,13; 6,15
 хэрэн, хэрвээ 8,5
 хэдэн 14,2a
 -хь 9,1a

Ц

цаана 8,2
 цааш 8,2
 -цгаа- 2,8
 цом 13,8a
 цуг 9,5

Ч

ч 2,18a; 4,6; 6,21b; 8,12d; 11,7b; 11,11b
 ч гэсэн 8,12c
 -ч 2,10a; 9,2;
 чинь 9,4c; 12,13
 -чих 8,6; 12,8
 -чих + -жээ- 8,6
 -чих + -лаа⁴ 8,6
 -чих + -сан⁴ 8,6

Ш

шинь 9,14
 шиг 9,5; 9,13a
 шүү 4,19

Ъ

-ъё/-ъё 6,4
 -ъя/-ъя 6,4

Ы

-ы/-ий 1,3a
 -ыг/-ийг 2,2b; 9,4c
 -ын/-ийн 1,3a

Ь

-ье 6,4

Э

-эн 3,4
 энэ тэр (= etc.) 1,14
 эргэн тойрон 7,2
 эс бол (эсвэл) 14,8
 эс бөгөөс 14,8
 эхлэн, эхлээд 10,1
 -ээдэхье 8,7

Ю

юм 2,14; 3,7; 3,8; 9,13a; 10,8a; 10,12
 юм сан 9,10b; 15,5
 юу/юү 1,12

Я

-я 6,4
 яа- 3,12b; 11,8

Grammars

- Beffa, M.-L., Hamayon, R., *Éléments de grammaire mongole*. Paris 1975, 286 pp.
Kullmann, R., Tserenpil, D., *Mongolian Grammar*. Under the Auspices of: Institute of Language and Literature, Academy of Sciences, Ulaanbaatar, Mongolia. Published by Jensco Ltd., Hong Kong 1996, XXII + 447 pp.
Poppe, N., *Khalkha-mongolische Grammatik*. Wiesbaden 1951, XII + 188 pp.
Poppe, N., *Mongolian language handbook*. Washington 1970, XV + 175 pp.
Street, J. C., *Khalkha Structure*. The Hague 1963, VII + 253 pp.

* * *

- Буянтогтох, Г., *Нийтээр эзэмших монгол хэлний дүрмийн лавлах*. Улаанбаатар 2004, 77 х.
Владимирцов, Б. Я., *Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия введение и фонетика*. Ленинград 1929, XII + 436 х.
Дамдинсүрэн, Ц., *Шинэ үсгийн дүрэм*. Улаанбаатар 1942, 80 х.
Лувсанвандан, Ш., *Орчин цагийн монгол хэлний зүй, монгол хэлний бүтэц, 1-р дэвтэр, авиа авиалбар хоёр нь*. Улаанбаатар 1967, 197 х.
Лувсанвандан, Ш., *Орчин цагийн монгол хэлний бүтэц, монгол хэлний үг нөхцөл хоёр нь*. Улаанбаатар 1968, 191 х.
Мөнх-амгалан, Ю., *Орчин цагийн монгол хэлний баймжийн ай*. Улаанбаатар 1998, 369 х.
Наделяев, В. М., *Современный монгольский язык. Фонетика и орфоэпия*. In: *Языки Сибири и Монголии (сборник научных трудов)*. АН, Новосибирск 1987, стр. 3-74.
Ринчен, Б., *Монгол бичгийн хэлний зүй, дэд дэвтэр, авиан зүй*. Улаанбаатар 1966, 402 х.
Пүрэв-очир, Б., *Орчин цагийн монгол хэлний өгүүлбэр зүй 1-2*. Улаанбаатар 2001, 308 х. Улаанбаатар 2000, 242 х.
Сүхбаатар, Ц., *Монгол хэлний найруулга зүй*. Улаанбаатар 2004, 386 х.
Төмөртоогоо, Д., *Монгол хэлний түүхэн хэл зүй, түүхэн авиа зүй*. Улаанбаатар 1992, 219 х.
Цолоо, Ш., *Орчин цагийн монгол хэлний авиа зүй*. Улаанбаатар 1976, 158 х.
Чоймаа, Ш., *Монгол кирил бичгийн зөв бичих зүйн харьцуулсан судалгаа*. Улаанбаатар 2003, 109 х.

Textbooks

- Bosson, J., *Modern Mongolian. A primer and reader*. The Hague 1964, 256 pp.
Hangin, J. G., *Basic course in Mongolian*. Bloomington 1968, 15 + 208 pp.
Hangin, J. G., *Intermediate Mongolian*. Bloomington 1973, XII + 379 pp.
Hamayon, R., Suxbaatar, C., Beffa, M.-L., *Manuel de la langue Mongol*. L'Institut National des Langues et civilisations Orientales. Paris 1975, 236 pp.
Montgomery, D. C., *Mongolian Newspaper Reader*. The Hague 1969, XIII + 205 pp.
Vietze, H.-P., *Lehrbuch der mongolischen Sprache*. Leipzig 1974(2), 263 pp.

* * *

- Лувсандорж, Ж., *Монгол авианы дуудлага*. Улаанбаатар 1975, 103 х.
Пүрэв-очир, Б., *Орчин цагийн монгол хэлний дадлагын өгүүлбэр зүй*, Улаанбаатар 2001, 252 х.
Скородумова, Л. Г., *Учебник монгольского языка, Практический курс*. Улаанбаатар 1966, 249 стр.
Сувд, Ц., Нямаа, Д., *Монгол хэлний унших бичиг (Гадаадынханд зориулав)*. *Mongolian Reading Book. For Foreigners*. Монгол улсын их сургууль, УБ хот 2003, 179 (+ 5) pp.
Шагдарсүрэн, Ц., *Орчин цагийн монгол хэлний сурах бичиг. Modern Mongolian. A Textbook for foreign speakers*. МУИС, Улаанбаатар 1999, 251 х.

Dictionaries

- Hangin, Gombojab (with J. R. Krueger et alia), *A Modern Mongolian-English Dictionary*. Research Institute for Inner Asian Studies, Indiana University. 1986, XXI + 900 pp.
Lessing, F. D., *Mongolian-English Dictionary*. Berkeley and Los Angeles 1960, XV + 1217 pp.
Vietze, Hans-Peter, *Wörterbuch Deutsch-Mongolisch*. Leipzig 1987 (3), 437 pp.

* * *

- БОЛЬШОЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ МОНГОЛЬСКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ** в четырех томах (около 70 000 слов), Москва 2001-2002, 1930 стр.
Дамбажав, И., *Сонгодог монгол бичгийн хэлний үсгийн дүрмийн монгол орос толь*. Брно 1997, 1011 х.
Дамдинсүрэн, Ц., Лувсандэндэв, А., *Орос монгол толь*. Улаанбаатар 1982, 840 х.
МОНГОЛ ХЭЛНИЙ ТОЛЬ (MONGGOL KELEN-U TOLI). Өвөр монголын ардын хэвлэлийн хороо, Чуулалт хаалга 1999, 3141 х. [монгол бичгээр, 70 000 толгой үгтэй, бичлэгийн латин галигтай, дуудлагыг ар монголын кирил үсгээр хадсан тайлбар толь].
Цэвэл, Я., *Монгол хэлний товч тайлбар толь*. Улаанбаатар 1966, 911 х. [30000 үгтэй].
Чинбат, Э., *Англи монгол толь*. Улаанбаатар 2001, 1272 х. [100 000 үгтэй].